

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
MAAILMA KEELTE JA KULTUURIDE KOLLEDŽ

MAGISTRITÖÖ
EUROOPA LIIDU ENERGIAJULGEOLEKU JA ÜHISE ENERGIATURU TEEMALINE
INGLISE-EESTI VALIKSÕNASTIK

Taavi Kreitsmann

JUHENDAJA: Ilmar Anvelt

TARTU 2016

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
I OSA	4
Euroopa Liidu energiajulgeolekust	4
Euroopa Liidu ühisest energiaturust	5
Sõnastiku ülesehitus ja eesmärk	7
Probleemid sõnastiku koostamisel	10
Probleemaatilised terminid.....	10
Stilistilised ebakõlad.....	15
Kaheldavad terminivalikud ja muud probleemid.....	16
II OSA	18
Sõnastik	18
Register	37
KOKKUVÕTE	48
KASUTATUD KIRJANDUS	50
SUMMARY	53

SISSEJUHATUS

Antud magistritöö eesmärk oli koostada energiajulgeolekut ja ühist energiaturgu käsitlev inglise-eesti valiksõnastik, seda just Euroopa Liidu kontekstis. Peamisteks terminite allikateks olid kolm Euroopa Liidu ametlikku dokumenti, mis mainitud teemat käsitlevad: „Euroopa energiajulgeoleku strateegia 2014“, „Energia 2020: Säästva, konkurentsivõimelise ja kindla energia strateegia“ ja „Energiavarustuse kindluse parandamine energia siseturu arendamise kaudu: tuleb teha täiendavaid jõupingutusi“.

Valiksõnastiku sihtgrupiks on Euroopa Liidu institutsioonides töötavad tõlgid ja tõlkijad, kellele sõnastik aitab ette valmistada energiateemalisteks konverentsideks ja valdkonnaga seotud tekste tõlkida. Lisaks võiks sõnastikust olla kasu ka tõlketudengitele, kes soovivad end valdkonnaga kurssi viia või sooviksid tulevikus töötada Euroopa Liidu institutsioonides tõlkide või tõlkijatena.

Töö koosneb kahest osast: teooriaosast ja sõnastikust. Esimeses osas käsitletakse energiajulgeoleku ja ühise energiaturu teemat ning selle olulisust Euroopa Liidu kontekstis; kirjeldatakse sõnastiku koostamise põhimõtteid ja valikuid, mida koostamise raames langetati; arutletakse probleemide üle, millega koostaja sõnastiku koostamise käigus kokku puutus; ning mõtestatakse erinevaid tähelepanekuid, mis ilmnesisid eesti- ja inglisekeelsete dokumentide võrdlusel.

Teine osa on Euroopa Liidu energiajulgeoleku ja ühise energiaturu teemaline inglise-eesti valiksõnastik. Terminivaliku fookuseks on just Euroopa Liidu keelekasutus. Tegu on seletava sõnastikuga, ehk enamuse terminite puhul on toodud seletused või näitlauseid termini kasutuse või tähenduse lihtsustamiseks. Sõnastiku lõpust leiab ka eesti-inglise sõnaregistri, kuid täpsustused esinevad vaid sõnastiku põhiosas.

Magistritöö mahtu ning teema kasvavat aktuaalsust arvestades on tegu valiksõnastikuga, mistõttu ei ole see kindlasti ammendav. Seega on ka terminivalik paljuski subjektiivne. Koostaja peamiseks eesmärgiks oli just Euroopa Liidu energiajulgeoleku ja ühise energiaturu valdkonna keelekasutuse fikseerimine ning analüüsimine.

I osa

Euroopa Liidu ühisest energiaturust

Euroopa Liit arenes aastate jooksul Euroopa Sõe- ja Terasühendusest, mille asutasid 1952. aastal kuus riiki: Belgia, Holland, Luksemburg, Itaalia, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa. Selle ühenduse üks peamistest eesmärkidest oli edendada koostööd just energiavaldkonnas ning tagada seis, kus mainitud riigid ei peaks energiaressursside pärast võitlema (Grasso, Leal-Arcas & Rios 2014: 4). Seega võib väita, et energiavaldkonnaga seonduv on juba algusest peale olnud Euroopa Liidu üks fundamentaalseid teemasid.

Euroopa Liidu energiasektorit hakati tõsisemalt reformima 1996. aastal, kui võeti vastu esimene elektridirektiiv. Sellele järgnes üsna pea, 1998. aastal esimene gaasidirektiiv (Krope, Pozeb & Sencar 2014: par 1). Nüüdseks oleme jõudnud kolmanda direktiivide paketini, mis töötati välja 2011. aastal. Need direktiivid on osa pingutustest selle nimel, et muuta energiakasutus Euroopa Liidus efektiivsemaks, energia ise kättesaadavamaks ning hinnad võimalikult taskukohaseks.

2007. aastal töötati välja Euroopa Liidu ühine energiapoliitika, mis toetus kolmele sambale: jätkusuutlik areng, tarnekindlus ja konkurentsivõime. Viimase samba üheks olulisimaks osaks on ühine energiaturg. (Krope *et al.* 2014: par 2) Ühise energiaturu loomine on aga keeruline protsess. Kasekamp ja Mäe (2007: 94) väidavad, et sageli on riikides energiaturud suurte monopolettvõtete käes, kus riigi osalus võib olla üpriski suur. Seetõttu ei ole just suuremad Euroopa Liidu liikmesriigid ühisest turust huvitatud, kuna see nõuaks otsuste langetamise osalist delegeerimist Brüsselisse. Lisaks sellele kasutavad pea pooled liikmesriigid endiselt reguleeritud lõpptarbija hindade. See on aga üks võtmeküsimustest, kui räägitakse turgude avanemisest ja tarbijatele soodsaima hinna pakkumisest. (Krope *et al.* 2014: par 7)

Need on vaid mõned põhjustest, miks 2014. aastaks ei saadud ühist energia siseturgu valmis (Aruanne 2015a: 58). Samas, Euroopa Komisjoni energialiidu asepresident Maroš Šefčovič (2016) on öelnud, et tegu on ambitsioonikaima energiaprojektiga Euroopa Liidu ajaloos. Seetõttu on mõningane viibimine arusaadav. Samal ajal on energiaküsimus endiselt üks Euroopa Liidu suurimaid väljakutseid ka laiemas perspektiivis (Krope *et al.* 2014: par 8). Ehk olekski naiivne eeldada, et selle lahendamine komplikatsioonideta mööduks.

Kuigi palju on ühise energiaturu loomiseks tehtud, on veel väga palju teha (Grasso *et al.* 2014: 7).

Euroopa Liidu energiajulgeolekust

Euroopa liidu ühise energiaturu loomine on otseselt seotud energiajulgeolekuga. Veel enam – laiaulatuslikud uuringud on näidanud, et ühise energiaturu loomine aitab otseselt kaasa energiajulgeoleku tagamisele (Krope *et al.* 2014: par 6.1), kuigi see on vaid üks aspekt tervikust. Energiajulgeolek on laiemalt seotud veel näiteks riikliku julgeolekuga (Mälk 2007: 61) ja välise julgeolekuga (Kasekamp & Mäe 2007: 92).

Energiajulgeoleku puhul on aga paslik esitada küsimus: mis see endast täpsemalt kujutab? Arvamusi ja hinnanguid on võimalik leida selle kohta, mis energiajulgeolekut iseloomustab, kuid selle täpne defineerimine on keerukas. Ühest küljest ehk seetõttu, et tegu on üpriski uue fenomeniga (Mauring & Schaer 2006: 68). Veebel (2010) spekuleerib, et raske on määratleda seda momenti, millal energiajulgeolek on tagatud – ehk kui suur see energianivoo peaks olema, et energiajulgeolek on saavutatud. Kuigi näiteks Hollandis ja Sloveenias on välja töötatud indikaatorid energiajulgeoleku mõõtmiseks, siis universaalne indikaator endiselt puudub (Krope *et al.* 2014: par 4.4). Mäe (2010) aga nendib, et segadus tekib mõlema termini – energia ja julgeoleku – mitmetähenduslikkusest.

Energiajulgeolek moodustab osa ka majanduslikust julgeolekust (Mauring & Schaer 2006: 68). Hoolimata mõningasest segadusest selle olemuse ümber, on Mäe (2010) sõnul energiajulgeoleku levinuim definitsioon järgmine: „mõistliku hinnaga energia stabiilne kättesaadavus võimalikult pika aja vältel.“ Ta lisab (*ibid.*), et energiajulgeoleku ohtu ei saa küll otseselt mõõta, aga seda iseloomustavad teatud näitajad, näiteks impordisõltuvuse määr, allikate mitmekesisus ja energiamahukus. Krope *et al.* (2014: par 4.1) peavad veel eriti oluliseks tarnete järjepidevust.

Euroopa Liidus kerkis energiajulgeoleku küsimus teravamalt esile seoses Venemaa ja Ukraina gaasitülidega 2006. ja 2009. aastal. Need intsidendid saatsid Euroopa Liidule selge sõnumi, et energiasfäärile tuleb rohkem tähelepanu pöörata – seda ka üldise julgeoleku huvides. (Krope *et al.* 2014: par 4) Mauring ja Schaer (2006: 67) näiteks enda artiklis käsitlevadki energiajulgeolekut Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) osana.

Antud sündmused leidsid kõlapinda ka Eestis. Eesti oli üks esimesi Euroopa Liidu liikmesriike, kes hakkas energiajulgeoleku ja riikliku julgeoleku seostest rääkima (Mälk 2007: 61). Eesti puhul on teema aktuaalsus tegelikult igakülgsest mõistetav – oleme siiski üks vähestest riikidest Euroopa Liidus, kes sõltub näiteks maagaasi puhul vaid ühest tarnijast, Venemaast (Energiastrateegia 2014a: 21). Seetõttu oleme eriti avatud gaasitarnehäiretele, mis

Mäe (2010) hinnangul on Eesti energiajulgeoleku probleem number üks. Varem on Eestis energiatarnehäireid olnud vaid korra – 1992. ja 1993. aastal lühikese perioodi vältel, kui kütust saadi välisabina (Kasekamp & Mäe 2007: 93).

SÕNASTIKU ÜLESEHITUS JA EESMÄRK

Bejoint (2000: 5) on tõdenud, et perfektset sõnastikku ei ole olemas. Sõnastikele seatakse alati kõrged ootused ning need ei saa kunagi kajastada ega sisaldada kõike seda, mida vaja (Atkins & Rundell 2008: 178). Seetõttu on iga sõnastik vaid koostaja hingestatud püüe neid ootusi täita.

Sõnastikke koostades peab autor langetama pidevalt valikuid, mida võtta ja mida jätta. Seetõttu on paratamatu, et sõnastikke iseloomustab teatav subjektiivsus. See aga ei tohiks nende koostamisele takistuseks saada. Juba „Eesti keele arengukavas (2011–2017)“ on üks eesmärkidest pakkuda ühiskonnale keeleressursse, s.h sõnaraamatuid, mille sisu oleks hoolikalt koostatud ning vabalt ja kiirelt kättesaadav (Langemets 2013: 152). Tänapäeval üha populaarsemaks muutuvad elektronsõnastikud seda kõike ka efektiivselt võimaldavad.

Antud sõnastiku eesmärgiks ei ole terminikasutuse ühtlustamine, kuigi ideeliselt võiks see deskriptiivse ehk kirjeldava sõnaraamatu üheks taotluseks olla. Seejuures pärinevad autori valitud terminid kolmest erinevast Euroopa Liidu dokumendist, mis võimaldaks analüüsida terminikasutust dokumenditi ja luua paralleele. Osaliselt seda ka tehakse, aga see ei ole prioriteet omaette. Sõnastiku põhieesmärk on Euroopa Liidu dokumentides kasutatava energiajulgeoleku ja ühise energiaturu terminikasutuse kirjeldamine. Autor ei taotle terminoloogia valdkonnaülest ühtlustamist – eriti, kuna Euroopa Liidus kasutatakse kohati äärmiselt spetsiifilist sõnavara (nn *Eurospeak*) (vt nt Hallik & Kasemets 2009).

Seetõttu langetati ka terminivalik sageli subjektiivsuse alusel. Autor jättis välja sõnad, mida adekvaatse keeleoskusega kasutajad peaksid teadma, nt *electricity* 'elekter' või *cooperation* 'koostöö'. Lisaks ei kaasatud sõnastikku Euroopa Liidu üldtuntud institutsioonide nimesid (nt Euroopa Komisjon, Euroopa Liidu Kohus). Küll aga leiab sõnastikust dokumentides esinenud direktiivid, fondid, kavad ja asutused, mis antud valdkonnas tähtsust omavad, nt *ACER* lüh *Agency for the Cooperation of Energy Regulators* 'Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostööamet'. Samuti jättis autor välja terminid, mis ei ole küll üldkeelele omased, aga ei kuulu energiajulgeoleku või ühise energialiidu valdkonda, hoolimata sellest, et nad analüüsitud dokumentides esinevad. Näiteks *FEED* lüh *Front-End Engineering Design* 'esialgne tehniline projekt'.

Terminiga moodustatud liitsõnade või fraaside puhul otsustas autor tugineda Atkinsile ja Rundellile (2008: 166–167) ehk kaasas need vaid juhul, kui nende tähenduses on midagi enam kui lihtsalt sõnade kombinatsioon. Seetõttu ei leia sõnastikust näiteks fraasi *high demand* 'kõrge nõudlus', küll aga fraasi *aggregate demand* 'koondnõudlus'.

Autor üritas võimalusel tähelepanu pöörata ka sõnastiku sihtrühmade vajadustele ja huvidele. Sõnastik on laias laastus suunatud kahele sihtgrupile: tõlgid ja tõlkijad, kes töötavad Euroopa Liidu institutsioonides, ning tõlketudengid. Kuna energiajulgeolek ja ühine energiaturg on just viimasel aastakümnel muutunud eriti aktuaalseks, toimub nende ümber üha elavam arutelu. See tähendab, et ka tõlgid ja tõlkijad peavad mainitud teemadega sagedamini kokku puutuma. Antud sõnastik võiks aidata nii tõlkidel konverentsideks valmistuda, kui ka tõlkijatel tekste tõlkida. Analoogne kasu võiks olla tõlketudengitele, kes Euroopa Liitu tõlkima sooviksid minna. Siinkohal on oluline märkida, et 2018. aastal on Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariik, mistõttu suurenevad tõlkemahud vähemalt sellel perioodil märkimisväärselt.

Sõnastik on struktureeritud tähestikuliselt. See tagab ühest küljest sõnastiku kasutamisel ligipääsetavuse ja lihtsuse (Bejoint 2000: 11), teisest küljest tekitab sünergia sõnastiku lõpust leitava registriga. Teine meetod sõnastike struktureerimiseks on temaatiline, ning tähestikulise struktuuri kriitikana ongi välja toodud tõsiasi, et lõhutakse muidu teatud süsteemselt liigitatud valdkondade temaatiline struktuur (Bergenholtz & Tarp 1995: 190). Autor aga leiab, et energiajulgeoleku ja ühise energiaturu valdkondade puhul on see struktuur alles välja kujunemas. Lisaks sellele peab autor ligipääsetavust ja sõnastiku kasutamise lihtsust temaatilise struktuuri säilitamisest olulisemaks.

Tegemist on inglise-eesti valiksõnastikuga, mistõttu on peamärksõna inglise keeles suuremas paksus kirjas (13pt), millele järgneb eestikeelne vaste (või vasted) tavakirjas. Lisakommentaariid, seletused või näitlauseid on kursiivis ja väiksemas kirjas (11pt). Seletuste viited leiab lõpuviidetena sõnastiku lõpust. Mõnede terminite puhul leiab peakirje alt ka lisakirje, milles kujutatakse peamärksõnaga sageli kooskäivaid termineid. Näiteks allpool toodud näite puhul on selleks verb *develop*. Tegu on selektiivselt seletava sõnaraamatuga, mis tähendab, et seletused on antud vaid Euroopa Liidu spetsiifilistele asutustele, fondidele ja direktiividele, ning terminitele, mille tähendus ei pruugi ainult vastest kajastuda.

Network Code (NC) võrgueeskiri, võrgukoodeks (*eeskirjad, mis kehtivad energiasektori ühe või enama osa kohta, mille abil edendatakse energia siseturu saavutamist, täiendades olemasolevaid riiklikke eeskirju, et tegelda piiriüleste küsimustega süstemaatiliselt*)

–**develop Network Codes** võrgueeskirju välja töötama

Näide sissekandest

Sõnastiku lõpus paikneb eesti-inglise sõnaregister. Kui aga kasutaja soovib lisainfot, peaks ta siiski kirje sõnastiku põhiosast üles otsima – registeris on vaid peamärksõna eesti ja inglise keeles, kuid seletusi ega muid täpsustusi sealt ei leia.

Analoogseid sõnastikke on koostatud ka varem – nii energia valdkonnas kui Euroopa Liidu spetsiifilisi. Näiteks 2008. aastal koostas Siim Nikopensius inglise-eesti säästva energia sõnastiku. 2015. aastal koostas Kairi Kübarsepp inglise-eesti Euroopa Liidu eelarve valiksõnastiku. Energiajulgeoleku ja ühise energiaturu aspektist ei ole seda aga varem tehtud, ning arvestades teema aktuaalsust nii globaalses võtmes kui ka Eesti jaoks eraldi (Aruanne 2015a: 17; Energiastrateegia 2014a: 2; Strateegia 2010a: 14), on selle järele kindlasti vajadus olemas.

Probleemid sõnastiku koostamisel

Autori kasutuses olid kõigi kolme dokumendi eesti- ja ingliskeelsed versioonid. Seetõttu põhineb probleemide käsitus suuresti paralleeldokumentide keelekasutuse võrdlemisel ja analüüsil.

Sõnastike koostamisel kaasnevatele probleemidele või valikutele, mida koostaja peab langetama, ei ole sageli lihtsaid vastuseid. Antud sõnastiku koostamisel ja tekstide analüüsimisel uuris autor peamiselt seda, miks olid tõlkijad ühes või teises situatsioonis just teatud terminit kasutanud. Kuna sõnastiku eesmärk ei ole terminikasutuse ühtlustamine, siis konkreetseid juhtnööre ei anta, mis variant oleks eelistatuim, aga teatud juhtudel pakub autor oma subjektiivse seisukoha. Küll aga võiks võimalusel lähtuda Euroopa institutsioonide enda ametlikust terminibaasist IATE (<http://iate.europa.eu/>), mis pakub Euroopa Liidu poolt eelistatud vasteid. Samadest põhimõtetest lähtudes analüüsitakse stiiliga seotud ebakõlasid.

Lisaks käsitletakse antud valdkonnas üldiselt problemaatilisi termineid. Autor märkas, et mõnele terminile tekkis läbi terminikasutuse teatav tähenduslik varjund, mis esmapilgul nii silmanähtav ei pruugi olla. Mõnda terminit kasutatakse dokumentides mingil põhjusel erinevalt. See muidugi võib tuleneda sellest, et Euroopa Liidu energiapuudulikkus ja ühine energiaturg on alles üpris uus ja kiiresti arenev valdkond (Krope *et al.* 2014: par 2) ning terminikasutus alles juurdub

Autor on oma õpingute jooksul üksjagu kokku puutunud ka kirjaliku tõlkega. Seetõttu tuuakse välja mõned huvipakkuvad momendid tõlkija vaatevinklist, nagu väljajätud eestikeelses tõlkes ja trükivead. Selle tegevuse eesmärk ei ole kuidagi tõlkijaid halvustada, vaid pigem juhtida tähelepanu sellele, et sõnastiku koostamisel tuleb selliseid olukordi ette ning sellest ei tohi lasta end heidutada. Eriti kui kasutatakse terminite allikana paralleeltekste.

Problemaatilised terminid

energy security

Energiajulgeoleku defineerimise problemaatikat sai juba põgusalt käsitletud (vt käesolev töö lk 5), kuid selle termini eestikeelse vastega on samuti üksjagu probleeme. „Euroopa energiajulgeoleku strateegias 2014“ on *energy security* läbivalt tõlgitud kui 'energiajulgeolek' (energiastrateegia lk 2, 3, 7 jne). Nii strateegias (lk 6, 19) kui ka aruandes (lk 27) aga on see

tõlgitud kui 'energiavarustuse kindlus'. Veel enam – aruandes (lk 50, 51) on lausa energiasstrateegia dokument ise tõlgitud kui „Euroopa energiarustuskindluse strateegia 2014“.

IATE väidab, et *energy security* on 'energiajulgeolek' ning selle vananenud vasteks on märgitud 'energiavarustuse kindlus'. Kui strateegia puhul oleks termini ekslik kasutus veel arusaadav kuna see anti välja 2010. aastal ehk neli aastat enne energiasstrateegiat, siis aruanne avaldati aastal 2015 ehk aasta pärast energiasstrateegia avaldamist. Autori hinnangul on eriti kummastav, et dokumendi nime otsustati omavoliliselt muuta.

Seejuures on märkimisväärne, et IATE andmetel on energiarustuskindlusele olemas lausa kolm ingliskeelset vastet: *security of supply*, *security of energy supply* ja *energy supply security*. Seetõttu peaks segaduse vältimiseks tulevikus kindlasti kasutama 'energiajulgeoleku' ja 'energiavarustuse kindluse' puhul erinevaid termineid. Teisalt, nii IATE kui ka Krope *et al.* (2014: par 4.1) tõdevad, et termineid *energy security* ja *security of supply* kasutatakse vahel sünonüümidenä. Veel enam, Winzer (2012: 41) lausa soovitabki seda teha. See on aga problemaatiline – eriti arvestades, kui erinevat moodi on *security of supply*-d mõtestatud (vt nt Winzer 2012: 42–43). Seejuures on *energy security* olemuselt laiemä tähendusega kui *security of supply*, kuigi energiarustuskindlus on energiajulgeoleku üks aspekt.

interconnection ja interconnector

Autori arvates on tegu kõige problemaatilistemä terminitega analüüsitud dokumentides. Alustuseks on oluline täheldada, et mõlema termini jaoks pakub IATE vastet, kuigi juba need on pisut segadust tekitavad. *Interconnection* on 'süsteemidevaheline ühendus' ning *interconnector* 'võrkudevaheline ühendus'. Kui aga mitu võrku moodustavad laiemä süsteemi, siis võrkudevahelised ühendused võivadki teatud kontekstis olla süsteemidevahelisteks ühendusteks.

Atkinsi ja Rundelli (2008: 47) sõnul ilmneb termini reaalne kasutusspekter just kontekstis. Sama võib täheldada ka nende kahe termini puhul. Esialgu jäi autorile tunne, et *interconnection* võiks olla just elektrivõrgusüsteemide ühendus (aruanne lk 3, 14, 17; energiasstrateegia lk 26; Kasekamp & Mäe 2007: 114; strateegia lk 12). Samas, aruanne (lk 49; 54) kasutab ka *interconnector*-it elektrivõrkude ühendusele viitamiseks.

Aruandes (lk 39) kasutatakse ühes paragrahvis terminit *interconnector* nii elektrivõrkude

ühenduse tähenduses kui ka gaasiühenduse tähenduses. Muudel juhtudel jääb pigem selline mulje, nagu *interconnector* oleks konkreetne võrkude ühenduskoht. Näiteks aruandes on see vahepeal tõlgitud kui 'elektrikaabel' (lk 47) ning 'torujuhe' (lk 57).

Olukorra muudab keerulisemaks see, et nende terminitega loodud fraasid käituvad veel isemoodi. Nagu mainitud sai, pakub IATE *interconnector*-i vasteks 'võrkudevaheline ühendus'. 'Võrkudevahelise ühenduse maht' on aga hoopis *interconnection capacity*, mis loogiliselt tuletades peaks olema *interconnector capacity*. Aruandest (lk 42) leiame fraasi *pipeline interconnections*, mille tõlge on 'trassiühendused' ehk gaasivõrgus kasutatavad ühendused.

Käesolevas sõnastikus on terminid *interconnection* ja *interconnector* varustatud samade vastetega, mis neil on IATEs. Nendega moodustatud fraaside (nt *interconnection capacity*) vasted pärinevad eestikeelsetest paralleeldokumentidest.

Silmanähtavalt sõltub mainitud terminite kasutus suuresti kontekstist ning nendega ümberkäimine on kohati üsna meelevaldne. Seejuures illustreerib antud problemaatika, et IATEst ei pruugi alati abi leida. Selles võiks seisneda ka üks antud sõnastiku väärtusi.

energia ja energeetika

Nende terminite käsitus ei ole problemaatiline ainult Euroopa Liidu kontekstis, vaid ka laiemalt. Nimelt, energeetika on „energia saamise, muundamise, ülekande ja tarbimisega tegelev teadus- ja tehnikaharu“ (ÕS 2013). Ehk ideeliselt on energeetika miski, mis tegeleb energia erinevate tahkudega.

Keeruliseks muudab olukorra see, et Euroopa Liidus kasutatakse inglise keeles mõlema termini jaoks sama vastet – *energy*. See aga jätab paljuski tõlkija hooleks just kontekstist tuletada, kas eesti keeles on targem kasutada terminit 'energia' või 'energeetika'. Alati ei ole see nii lihtne, kui esialgu tunduda võib.

Autorile ei tundu see eriti ratsionaalne. Eriti kuna inglise keeles on olemas termin *energetics*, mis näiteks Merriam-Websteri sõnaraamatu väitel tähendab 'teadusharu, mis tegeleb peamiselt energia ja selle muundamise uurimisega' (Merriam-Webster 2016), ning Oxford English Dictionary-s on see defineeritud kui 'teadus energiast' (OED 2016).

Üldjuhul piisab tõlkijal sellest, kui ta analüüsib fraasi, milles *energy* ingliskeelses dokumendis paikneb. Peab aga olema ettevaatlik, sest näiteks *nuclear energy* vasteks ei paku ükski allikas 'tuumaenergeetika'. Strateegias (lk 14) aga see nii tõlgitud on. Näiteks *energy*

roadmap on tõlgitud kui 'energeetika tegevuskava' (strateegia lk 5), kuigi ametlik dokument *Energy Roadmap 2050* on eesti keelde tõlgitud kui „Energia tegevuskava aastani 2050“.

Ehk alati ei pruugi kontekst aidata. Autori hinnangul tunduks mõistlik kasutusele võtta 'energeetika' jaoks inglise keeles eraldi termin – miks mitte juba keelekasutuses juurdunud *energetics*. Kahjuks ei ole see ainult eesti keele tõlkijate otsustada.

nuclear fuel

See termin on problemaatiline ühe teise nurga alt. Nimelt, pakub energiasstrateegia (lk 2) selle tõlkeks 'tuumakütus', mis tundub ka morfoloogiliselt igati loogiline. Näiteks *nuclear energy* on 'tuumaenergia' ja *nuclear safety* 'tuumaohutus'. Tüvi 'tuuma-' tundub olevat seal igati omal kohal ning see on esimene kord energiasstrateegias, kui selle terminiga kokku puutume.

Küll aga on see termin igal pool mujal energiasstrateegias (lk 16, 17, 19) tõlgitud kui 'tuumkütus'. See andis aluse arvata, et ehk oli esimesel juhul tegu lihtsalt tõlkija näpuveaga. Pärast mõningast uurimustööd selgus, et 'tuumakütus' on tuumkütuse kõnekeelne vorm, kuigi nii ekspertide kõnepruugis kui ka Eesti õigusaktides on 'tuumakütus' laialt levinud (EKI 2016a). IATEst leiame samuti vasteks 'tuumkütus'. Võib-olla mängib siin teatavat rolli morfoloogiline aspekt, sest paljud teised liitsõnalised kütused käituvad liituva tüvega samamoodi (nt gaaskütus, mineraalkütus) (ÕS 2013).

Antud probleem illustreerib, et keel on väga dünaamiline ning ka eksperdid võivad kasutada keeleliselt ebakorrektsaid vorme. Seejärel võib vigane vorm leida kiiresti tee juba ametlikesse dokumentidesse, näiteks õigusaktidesse.

ENTSO ja ENTSO-E

Üsna ebamugavad terminid on ka *Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E)* ja *Network of Transmission System Operators for Gas (ENTSO-G)*, mis on eesti keeles vastavalt 'Euroopa elektripõhivõrgu ettevõtjate võrgustik (ENTSO-E)' ja 'Euroopa gaasiedastusvõrgu haldurite võrgustik (ENTSO-G)'. Kuna tegu on üsna pikkade nimedega, siis läbivalt kasutati nendele viitamiseks lühendeid – seejuures vahepeal olid need nii eesti kui inglise keeles kompaktselt mitmusesse pandud (*ENTSOs* ja *ENTSOd*). Üldjuhul kasutati neid korrektselt, kuid mõnes kohas tekitas see lühendikasutus segadust. Näiteks

aruandes (lk 13) räägitakse ingliskeelses variandis ACERi ja ENTSOde koostööst, kuid eestikeelses tekstis on koostööle viide kujul „ENTSO ja ACERi“, mis võib lugeja viia segadusse. Kas ACER tegi koostööd ühe või mõlema ENTSOga? Veel enam – kas see kokku hoitud tähtede arv on seda hüpoteetilist segadust väärt? Lisaks võis märgata, et eesti keeles on lühendatud vormi 'ENTSOd' kasutatud sagedamini – isegi kui inglise keeles on *ENTSO-E* ja *ENTSO-G* jäetud eraldi.

Ühes kohas on *ENTSO-G*-l sidekriips üldse ära jäetud (aruanne lk 50). Huvitav on märkida, et IATE hinnangul on sidekriipsuta variant hoopis eelistatum, aga seda ainult ENTSOGi puhul – ENTSO-Es sidekriips säilib. Küll aga on kolme dokumendi lõikes see ainuke kord, kui 'ENTSOG' on sidekriipsuta kirjutatud. Kui uurida näiteks ENTSOGi kodulehte (<http://www.entsog.eu/>), siis seal kasutatakse vaid sidekriipsuta varianti. Ehk tõenäoliselt on tegu analoogse juhtumiga nagu 'tuumkütuse' puhul (vt käesolev töö lk 13). ENTSO-E nimekuju põhjal hakati ka ENTSOGis sidekriipsu kasutama – „trükiviga hakkas elama oma elu“, nagu Paberit (2008: 33) analoogsele fenomenile viitaks. See oleks ka ajalises plaanis seletatav, sest ENTSO-E loodi ENTSOGist aasta varem.

Antud sõnastiku sissekannetest leiab mainitud terminite IATEs soovitatud vormid – ENTSO-E ja ENTSOG.

gas hub

Sellel terminil on energiavaldkonna kontekstis kaks tähendust: 'gaasibörs' ja 'gaasisõlm'. Tõsi, IATEst leiab ametlikult vaid esimese, kuid *hub* termini laiemas tähendusspektris on olemas ka 'sõlm' ja 'keskpunkt'.

Aruandes (lk 13, 31, 36) kasutatakse veel sellist varianti nagu 'gaasi kauplemisplatvorm'. Kontseptsioonilt on gaasi kauplemisplatvorm sama, mis gaasibörski. Segadus tekib aga siis, kui sünonüümselt kasutatakse kahte vastet, mis tegelikult seda ei ole. Näiteks energiastrateegias on ühel juhul *Mediterranean gas hub* tõlgitud kui 'Vahemere gaasibörs' (lk 16), teisel juhul aga kui 'Vahemere gaasisõlm' (lk 17). Tõsi, need kaks nähtust on üksteisega küll seotud – gaasisõlm on gaasibörsi loomise eelduseks vajalik –, kuid autori arvates ei ole tegu sünonüümidega. Vahemere gaasisõlme all mõeldakse gaasivõrgu infrastruktuuri üksust (vrd näiteks raudteesõlm). Gaasibörsi all aga virtuaalset või füüsilist kauplemisplatvormi, mida saab kasutada gaasihindadega kauplemiseks (vt *gas hub* käesolevas töös lk 25).

Stilistilised ebakõlad

Kuigi antud sõnastik ei taotle terminikasutuse ühtlustamist, siis on väga oluline jälgida, et terminite kasutus oleks vähemalt vormiliselt järjepidev. Ka Paberit (2008: 31) rõhutab, et Euroopa Liidus tehtav tõlge peab olema ühtlane.

Näiteks termin *electro-mobility*, mis strateegias kahes kohas on sidekriipsuga (lk 5, 15), kuid kahes kohas sidekriipsuta (lk 6, 11). Autor ei suutnud leida ühtegi adekvaatset argumenti, miks see nii peaks olema. IATEs on olemas fraas, kus see termin juba sees on – *European Electro-mobility Observatory* ehk 'Euroopa elektritranspordi vaatluskeskus'. Sellest võiks võtta eeskju termini rakendamisel mujal dokumentides.

Järjepidevusega on probleeme ka 'energiahaldussüsteemi' inglise keelse vastega. IATE pakub selle vasteks *energy management system*, mida strateegias korra (lk 7) kasutatakse. Kuid sama dokumendi (lk 8) teises osas on mingil põhjusel kasutatud fraasi *energy-management scheme*. Seejuures on ära muudetud nii '-süsteemi' tõlge kui ka lisatud sidekriips. Eesti keele tõlkija ei ole lasknud end sellest häirida ning kasutanud mõlemal puhul varianti 'energiahaldussüsteem', mis on autori arvates ratsionaalne valik. Küll aga võiks see teoorias tõlkimisprotsessi aeglustada, sest tõlkijal oleks põhjust arvata, et tegu on kahe erineva kontseptsiooniga.

Siinkohal on paslik rääkida ka suurest ja väikesest algustähest, seda nii erinevate asutuste nimede kui ka direktiivide ja kavade pealkirjade puhul. Inglise keeles on üldjuhul olukord lihtsam, sest seal on domineerivaks läbiv suurtäht, näiteks *Nuclear Safety Directive*, *Pentalateral Energy Forum* ja *Regional Security Coordination Initiative*. Siiski, ka inglise keeles leidub kõrvalekaldeid. Näiteks aruandes (lk 69) on *High-Level Group* ehk 'kõrgetasemeline töögrupp' korra läbiva väiketähega, kuigi ülejäänud dokumendis kasutatakse läbivat suurtähte. Mingil põhjusel on aruandes (lk 5, 9, 14) *ten-year network development plan (TYNDP)* ehk '10-aastane võrgu arengukava' läbiva väiketähega (v.a lk 12, kus see on läbiva suurtähega), kuigi ülejäänud kavad (nt *Baltic Energy Market Interconnection Plan*, *European Energy Programme for Recovery*, *National Energy Efficiency Action Plan*) on läbiva suurtähega. Strateegias on analoogne kurioosum *energy roadmap 2050*, mis on leheküljel 4 läbiva väiketähega. Samas, nii *ten-year network development plan* kui ka *energy roadmap 2050* on IATEs antud läbiva suurtähega. Arvestades, et tõlkijad peavad lähtuma IATEs pakutud vormidest (Hallik & Kasemets 2009: 4), siis on dokumendi koostajate selline valik üllatav. Antud sõnastikus kasutatakse inglise keeles IATEs soovitatud variante, ehk läbivat suurtähte.

Eesti keeles on institutsioonid samuti läbiva suurtähega – seda seetõttu, et nimed ongi eesti keeles läbiva suurtähega (Erelt, M., Erelt, T. & Ross 2007), ning IATEs on nad samuti läbiva suurtähega (vt Hallik & Kasemets 2009: 4). Küll aga näiteks fondide puhul sõltub algustähe suurus sellest, kas tegu on juriidilise isikuga või mitte (Raadik 2008: 63). Seetõttu on 'Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond' läbiva suurtähega, aga 'Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid' väikesega. Siin võiks spekuloida, et esimene on läbiva suurtähega ka seetõttu, et tegu on konkreetse fondiga, ning teine on mitme fondi koondnimetus. Tõlkija jaoks on see nii või naa mõttekoht kuna inglise keeles on mõlemad läbiva suurtähega.

Kaheldavad terminivalikud ja muud probleemid

Järgevalt kirjeldatakse olukordi, mis ilmingimata ei puuduta sõnastike kirjeid või terminoloogiat, vaid võivad lihtsalt terminite käiku segada. Autori huvi seisnes osaliselt ka selles, et ta ise on kirjaliku tõlkimisega üksjagu kokku puutunud.

Kõigepealt dokumentides tehtud küsitavad terminivalikud – nii eesti kui inglise keeles. Energiastrateegias (lk 18) kasutatakse terminit *aggregating demand*. Eesti keelde tõlkijat võib see üsna segadusse ajada, sest selline sõnade kombinatsioon ei ole väga laialt levinud. Tegelikult on tegu 'koondnõudluse' ehk *aggregate demand*-iga. Omaetteküsimus on siinkohal, kas eesti keelde tõlkijal oleks õigus (või piisav põhjus?) selle probleemiga originaalteksti koostaja poole pöörduda. Iseenesest termini sisu on arusaadav mõlemal juhul. Alati ei pruugi see nii olla.

Strateegias (lk 16) kasutatakse terminit *hydro-electric dam*. Eestikeelset teksti uurides tuleb välja, et tegu on 'hüdroelektrijaamaga'. Viimase vasteks on aga IATEs olemas nii *hydro-electric plant* kui ka *hydropower plant*. Arvestades seda, et termini *dam* laiemalt tuntud tähendus on 'pais' või 'tamm', siis võib tõlkijal tekkida tunne, et dokumendis räägitakse hoopis mõnest uuest kontseptsioonist elektrienergia tootmises. Sõnastiku koostajal on pigem dilemma: kas sellist ingliskeelset terminit kaasata sõnastikku või mitte? Antud juhul seda ei tehtud, sest terminil on olemas Euroopa Liidu kontekstis mitu laiemalt tuntud ja aktsepteeritumat vastet.

Energiastrateegias on mingil põhjusel tõlkimata jäetud üks oluline lauseosa ühest paragrahvist. Nimelt, räägitakse ingliskeelses dokumendis (lk 10) sellest, kuidas paljud Euroopa Liidu elutähtsatest gaasi- ja elektriprojektidest asuvad Ida- ja Edela-Euroopas, ning

kuidas viimased aitavad Portugali ja Hispaania energiasüsteemide eraldatust vähendada. Eestikeelses dokumendis on aga Portugali ja Hispaania osa täiesti välja jäetud, seejuures ka oluline termin *energy isolation* ehk 'energiasüsteemide eraldatus'. Miks tõlkija sellise otsuse vastu võttis? Oli see lihtsalt hooletus või läks mõnd tõlkemäluprogrammi kasutades segment kaduma? On vähetõenäoline, et see juhtus lause keerukuse tõttu – eriti kuna *energy isolation* on IATEs olemas. Energiajulgeoleku valdkonnas on tegu aga olulise terminiga.

Kuna Euroopa Liidu institutsioonides võib töökoormus olla meeletu ning üks tõlkija ei pruugi ka kõike märgata (Paberit 2008: 35), juhtub ikka tõlkevigu ja -apsakaid. Nagu autor varem rõhutas, ei ole selle esiletoomine tõlkijate negatiivses valguses näitamiseks, vaid pigem selleks, et sõnastiku koostamisel seda arvesse võtta ning ise samuti detailidele kõrgendatud tähelepanu pöörata. Näiteks aruandes (lk 45) on terminis 'põhivõrguettevõtjate tegevuse koordineerimine (CORESO)' kirjutatud koordineerimine ühe o-ga. See on tõenäoliselt hooletusviga, aga arvestades, et see sõna on olemas ka Eesti Keele Instituudi Keelenõuvakas (EKI 2016b), on tegu veaohtriku sõnaga. Aruandes (lk 25) leidub veel üks kergem apsakas. Nimelt on 'ladustamistaristu' kirjutatud kui 'ladustamitaristu'. See oht aga tõenäoliselt puudub, et keegi võiks seda vigast vormi tõeseks pidada.

Küll võiks kahtlus tekkida ühel teisel juhul. Nimelt, on aruandes (lk 74) juttu ülevalt-alla hindamisviisist (*top-down assessment*). Eestikeelses dokumendis on see tõlgitud kui 'alt-üles' hindamisviis. Tegemine on sisuliselt erinevate meetoditega ning nii lugejal kui sõnastiku koostajal võib tekkida kahtlus, ehk ongi mainitud meetodi puhul eesti ja inglise keeles suunad erinevad. Tegelikult see nii ei ole.

II OSA

Sõnastik

A

absorption capacity vastuvõtuvõime (*riigi infrastruktuuri võimekus võimaldada energiainporti ja -eksporti naaberriikidega*)¹

ACER lüh Agency for the Cooperation of Energy Regulators

actor osaleja

Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER) Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (*Sloveenias asuv Euroopa Liidu amet, mis loodi märtsis 2011. aastal kolmanda energiapaketi raames, et edendada energia siseturu väljakujundamist nii elektri kui ka maagaasi osas*)²

aggregate demand koondnõudlus (*toote kogunõudlus ühel ajahetkel terves majandussüsteemis*)

B

B2B lüh business-to-business trade

back-up fuel asenduskütus (*muud, kui naftapõhised kütused*)³

back-up infrastructure varuinfrastruktuur

Baltic Energy Market Läänemere energiaturg

Baltic Energy Market Interconnection Plan (BEMIP) Läänemere energiaturu gaasivõrkude ühendamise kava (*piirkondlik algatus, millele kirjutati alla aastal 2009, et integreerida Eesti, Läti ja Leedu Euroopa energiaturuga, lõpetada nende eraldatus ning luua liberaliseeritud energiaturg*)⁴

BEMIP lüh Baltic Energy Market Interconnection Plan

base-load electricity baaskoormuselektrienergia (*minimaalne hulk elektrienergiat, mida üks elektrisüsteem teatud ajaperioodil vajab*)⁵

bio energy bioenergia

borderless trade vt **cross-border trade**

bottleneck kitsaskoht

brown coal vt **lignite**

business consumer äritarbija

business-to-business trade (B2B) ettevõtetevaheline kaubandus

C

CACM lüh Capacity Allocation and Congestion Management

Capacity Allocation and Congestion Management (CACM) võimsuse jaotamine ja ülekoormuse juhtimine (*meetod, mille eesmärk on võimaldada ülekandevõrguettevõtjatel ja elektribörsidel toimetada integreeritud energiaturul pikas perspektiivis iga päev*)⁶

Carbon Capture and Storage (CCS) süsinikdioksiidi kasutamise ja säilitamise tehnoloogia (*süsinikdioksiidi kogumine ja geoloogiline säilitamine hõlmab süsinikdioksiidi (CO₂) kogumist elektrijaamadest ja tööstusrajatistest, selle transportimist ettenähtud kohtadesse ning juhtimist geoloogilistesse formatsioonidesse, kust see ei saa eralduda*)⁷

carbon-free electricity CO₂-vaba elektrienergia

carbon leakage CO₂-heite ülekandumine (*kasvuhoonegaaside heite vähendamine tootmise kokkutõmbamise tagajärjel ühes kohas, kuid selle suurendamine mujal kaupade impordi nõudluse kasvu tõttu*)⁸

CBCA lüh cross-border cost allocation

CCS lüh Carbon Capture and Storage

CEER lüh Council of European Energy Regulators

CEF lüh Connecting Europe Facility

Central East South Europe Gas Connectivity (CESEC) Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise kõrgetasemeline töörihm (*Austria, Bulgaaria, Horvaatia, Kreeka, Ungari, Itaalia, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia ja Euroopa Liit moodustasid 2015. aasta veebruaris töörihma, mille eesmärk on kiirendada Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasiturgude integratsiooni ja mitmekesistada gaasivarustuse allikaid*)⁹

CESEC lüh Central East South Europe Gas Connectivity

Citizens' Energy Forum Kodanike energeetikafoorum (*Euroopa Komisjoni poolt 2007. aastal loodud foorum Londonis, mille eesmärk on luua tarbijatele konkurentsivõimelised, tõhusad ja õiglaste jaehindadega energiaturud*)¹⁰

clean urban mobility keskkonnahoidlik linnaliiklus

comitology komiteemenetlus (*komiteede süsteem, mis teeb järelevalvet Euroopa Komisjoni rakendatud delegeeritud aktide üle*)¹¹

–**expedite the process of comitology** komiteemenetlust kiirendama

cogeneration koostootmine

–**cogeneration of heat and electricity** elektri- ja soojusenergia koostootmine

congestion (võrgu) ülekoormus

Connecting Europe Facility (CEF) Euroopa ühendamise rahastu (*rahastamisvahend Euroopa transpordi-, telekommunikatsiooni- ja energiataristute parandamiseks ja ehitamiseks*)¹²

contingency plan 1. varuplaan **2.** kriisikava

convergence ühtlustamine

–**price convergence** hinnataseme ühtlustamine

–**regulatory convergence** õigusnormide lähendamine

Coordination of Electricity System Operators (CORESO) põhivõrguettevõtjate tegevuse koordineerimine (*esimene piirkondlik elektri tehnilise koordineerimise keskus, mis ühendab põhivõrguettevõtjad Prantsusmaalt, Belgiast, Saksamaalt, Itaaliast ja Ühendkuningriigist*)¹³

CORESO lüh **Coordination of Electricity System Operators**

corridor koridor (*transiiditee, nt gaasitrass, energiaressursi transpordiks*) **nt gas corridor** gaasikoridor

Council of European Energy Regulators (CEER) Euroopa energeetikasektorit reguleerivate asutuste nõukogu (*Brüsselis tegutsev valitsusväline organisatsioon, mille eesmärk on esindada riigi reguleerivate asutuste huve energia siseturu arendamisel*)¹⁴

cross-border cost allocation (CBCA) kulude piirideülene jaotamine (*liikmesriigi-üleste projektide puhul kulude jagamine liikmesriikide vahel*)¹⁵

cross border supply piiriülene pakkumine

cross-border trade piiriülene kaubandus = **borderless trade**

crude oil toornafta

crude oil access toornaftale juurdepääsukanalid

D

decarbonisation CO₂-heidete vähendamine

dependence sõltuvus **nt oil dependence** naftasõltuvus

deploy kasutama **nt deploy energy sources** energiaallikaid kasutama

discontinue lõpetama **nt discontinue supplies** tarneid lõpetama

disruption of supply tarnehäire = **supply crunch** (*selline gaasiga varustamise vähenemine või katkemine vähemalt ühe riigipiiri ületava ühenduse kaudu, mille tulemusena on seatud ohtu gaasi siseturu nõuetekohane toimimine ning gaasi tarnimine tarbijatele*)¹⁶

distortion moonutus **nt distortions to market** moonutused turul

distributed generation hajatootmine (*elektrienergia tootmine tarbijaga seotult ja hajutatult paiknevates mikro- ja minielektri- ja küttejamaades*)¹⁷

district heating kaugküttevõrk (*soojusenergia jaotamine võrgu kaudu auru või kuuma veena keskest tootmisallikast mitmesse hoonesse või kohta, et kasutada seda kütteks ruumis või protsessides*)¹⁸

district cooling kaugjahutusvõrk (*soojusenergia jaotamine võrgu kaudu jahutatud vedelikena keskest tootmisallikast mitmesse hoonesse või kohta, et kasutada seda jahutamiseks ruumis või protsessides*)¹⁹

domestic consumer kodutarbija = **household consumer**

E

EEPR lüh **European Energy Programme for Recovery**

EERA lüh **European Energy Research Alliance**

efficiency benchmarking energiatõhususe võrdlusuuring (*energiatarbimise võrdlemine erinevatel ajahetkedel või erinevate energiatarbijate vahel*)²⁰

efficient driving energiatõhus sõidustiil

EFSI lüh **European Fund for Strategic Investments**

electricity supply directive elektrienergiaga varustamise direktiiv (*see 2005. aastal vastu võetud direktiiv kohustab liikmesriike tagama elektritootmisvõimsuse piisava taseme, nõudluse ja pakkumise piisava tasakaalu ning piisavad võrkudevahelise ühenduse mahud teiste liikmesriikidega*)²¹

Electricity Target Model elektrituru korralduse mudel (*elektrituru korralduse mudel näeb ette liikmesriikide turgude liitmise ühtseks üleeuroopaliseks turuks*)²²

electro-mobility elektritransport

Emergency Preparedness Plan eriolukorras valmisoleku kava (*liikmesriigi käitumise kava olukorras, kus vajalik energiaressurss ei jõua kaitstud tarbijani*)²³

Emergency Response Plan eriolukorra lahendamise kava (*liikmesriigi võimalikud lahendused ja meetmed olukorras, kus vajalik energiaressurss ei jõua kaitstud tarbijani*)²⁴

Emission Trading Scheme vt **Emission Trading System**

Emission Trading System (ETS) heitkogustega kauplemise süsteem = **Emission Trading Scheme** (*süsteem, mis on loodud Euroopa Liidus Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ, eesmärgiga vähendada inimtekkelisi kasvuhoonegaaside heitkoguseid majanduslikult otstarbekal ja efektiivsel viisil*)²⁵

emitting sector heidet tekitav sektor

end-user lõpptarbija = **final consumer**

energy 1. energia **2.** energeetika

energy actions energiameetmed

energy area energiavaldkond

energy carrier energiakandja (*kandja (gaasiline, vedel või tahke), mis säilitab energiat keemilisel kujul; energiakandjate abil saab energiat säilitada ja transportida*)²⁶

energy chain energiaahel (*energia tee tootmisest lõpptarbijani, kaasa arvatud erinevate energiaallikate otsimise, uurimise ning energia tootmise, muundamise, salvestamise, edastamise, tarnimise ja tarbimisega seotud tegevus ning jäätmete töötlemine ja kõrvaldamine*)²⁷

Energy Charter Treaty energiaharta (*leping, millega loodi raamistik rahvusvaheliseks koostööks Euroopa riikide ja teiste tööstusriikide vahel, eesmärgiga arendada Kesk- ja Ida-Euroopa riikide energiapotentsiaali ning tagada energiavarustuse kindlus Euroopa Liidus*)²⁸

Energy Community Treaty energiaühenduse asutamisleping (*energiaühenduse asutamisleping Euroopa Liidu ja Kagu-Euroopa riikide vahel; osalevad riigid: Albaania Vabariik, Bulgaaria Vabariik, Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia Vabariik, endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Montenegro Vabariik, Rumeenia, Serbia Vabariik ja ÜRO ajutine missioon Kosovos*)²⁹

energy demand energianõudlus

energy efficiency energiatõhusus

Energy Efficiency Directive energiatõhususe direktiiv (*liikmesriikidele kehtestatud ühine raamistik energiatõhususe edendamiseks, et saavutada 2020. aastaks üks energiapoliitika peaesmärke – primaarenergia tarbimise vähenemine Euroopa Liidus 20 protsendi võrra*)³⁰

energy flow 1. energiamüük või -kaubandus 2. energiatarne

energy forecast energiavaldkonna prognooside koostamine

energy infrastructure energiataristu

energy intensive energiamahukas, suure energiakasutusega *nt* **energy intensive product** energiamahukas toode

energy interdependence vastastikune energiasõltuvus

energy island energiasaar (*piirkond, mis on energia ülekandevõrkudega ebapiisaval määral ühendatud*)³¹ vt ka **energy isolation**

energy isolation energiasüsteemi(de) eraldatus (*olukord, kui liikmesriigi energia ülekandevõrk ei ole teiste ülekandevõrkudega piisaval määral ühendatud*)³² vt ka **energy island**

energy labelling energiamärgistus (*seadme energia ja muude ressursside tarbimist iseloomustav teave*)³³

energy management energiahaldus

energy management system energiajuhtimissüsteem, energiahaldussüsteem (*kogum üksusteiga seotud või üksikeist mõjutavaid elemente, mis esinevad kavas, millega kehtestatakse energiatõhususe eesmärk ja strateegia selle eesmärgi saavutamiseks*)³⁴

energy manager energeetikajuht

energy market energiaturg

–**external energy market** energia välisturg

–**flow-based energy market** tarnevoopõhine energiaturg

–**fragmented energy market** killustatud energiaturg

–**internal energy market (IEM)** energia siseturg

–**retail energy market** energia jaeturg

energy materials energeetilised materjalid

energy mix 1. energiaallikate jaotus 2. energiaallikad

energy outlook energiaproгноos vt ka **energy forecast**

energy package energiapakett (*energiapaketid, mida nüüdseks on kolm tükki vastu võetud, sisaldavad meetmeid, mis aitavad muuta Euroopa Liidu energiaturgu tõhusamaks, avatumaks ja ühtlustatumaks*)³⁵

energy poverty kütteostevõimetus (*energia (kütte) ostmiseks vajalike rahaliste vahendite puudumine*)³⁶

energy product energiatoode (*erinevad tooted, millega kaubeldakse energiaturgudel, nt elekter, nafta, maagaas*)

energy provision energiavarustus

energy provisions energiasätted (*erinevad sätted, mida peetakse oluliseks energiaturu efektiivsemaks ning avatumaks muutmisel*)

energy regulator energiasektorit reguleeriv asutus

Energy Roadmap 2050 2050. aasta energia tegevuskava (*energia tegevuskavas aastani 2050 käsitletakse stsenaariumides võimalusi energiasüsteemi CO₂-heite vähendamiseks*)³⁷

energy route energialiin

energy sector energeetikasektor

energy security energiajulgeolek (*riigi energiasüsteemi ja selle osade võimekus pidevalt ja efektiivselt hakkama saada sisemiste ja väliste majanduslike ja tehniliste mõjuritega*)³⁸

energy security stress test energiajulgeoleku vastupidavuskatse (*riigi energiajulgeoleku-alase võimekuse riskihindamine*)³⁹ vt ka **energy security**

energy service energiateenus

energy service company (ESCO) energiateenuse ettevõtja

energy shock energiavarustuse häire, energiasurve

energy source energiaallikas

Energy Taxation Directive energia maksustamise direktiiv (*Euroopa Liidu direktiiv, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik*)⁴⁰

energy technology 1. energiatehnoloogia 2. energeetikatehnoloogia

entry point sisendpunkt (gaasi) (*ühenduskoht, kust gaas liigub liikmesriigi gaasivõrku*)⁴¹ vt ka **exit point**

ENTSO-E lüh Network of Transmission System Operators for Electricity

ENTSOG lüh Network of Transmission System Operators for Gas

ESCO lüh energy service company

ESIF lüh European Structural and Investment Funds

ETS lüh Emission Trading System, Emission Trading Scheme

European Energy Programme for Recovery (EEPR) Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava (*EEPR alusel on ette nähtud anda rahalist toetust energeetikavaldkonda kuuluvatele projektidele, mille eesmärk on esmajoones ühendatud infrastruktuuri loomine, taastuvatest energiaallikatest energia tootmine, süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine ning energiatõhususe edendamine*)⁴²

European Energy Research Alliance (EERA) Euroopa Energiaalaste Teadusuuringute Liit (*sõltumatu liit, mis ühendab avalik-õiguslikke uurimiskeskusi ja ülikoole kogu Euroopast*)⁴³

European Fund for Strategic Investments (EFSI) Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (*Euroopa Komisjoni ja Euroopa Investeeringupanga partnerluses loodud fond väljakujunenud oskusteabest kasu saamiseks*)⁴⁴

European Structural and Investment Funds (ESIF) Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid (*Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu tehakse põhiosa investeeringutest peamistesse Euroopa Liidu prioriteetsetesse poliitikavaldkondadesse, et vastata reaalmajanduse vajadustele seoses töökohtade loomise ning Euroopa majanduskasvu taastamisega jätkusuutlikul viisil*)⁴⁵

exchange börs

–**limited exchange** piiratud ulatusega börs

–**power exchange** elektribörs

–**regional exchange** piirkondlik börs

exit point väljumispunkt (gaasi) (*ühenduskoht, kust gaas lahkub liikmesriigi gaasivõrgust*)⁴⁶ vt ka **entry point**

external dimension välismõõde

external operator välikäitaja

F

feed-in premium lisatasu (*elektritootjale hetketurgudel makstav lisatasu, kui ta toodab energiat taastuvenergia põhimõtetele vastavalt*)⁴⁷

First Energy Package esimene energiapakett (*Euroopa Liidu esimene energia siseturu õigusaktide kogum*)⁴⁸

final consumer vt **end-user**

forward forvard (*konkurentsiameti energeetika- ja veeteenistuse energeetika- ja postiosakonna nõunik*)⁴⁹

G

gas hub **1.** gaasibörs, gaasi kauplemissplatvorm (*füüsiline või virtuaalne kauplemisskoht, kus gaasitarnete hind määratakse piirkonna nõudluse alusel*)⁵⁰ **2.** gaasisõlm (*gaasi transpordi infrastruktuuri sõlmpunkt, kus erinevad transiiditeed ristuvad*)

Gas Coordination Group (GCG) gaasikoordineerimiserühm (*töörühm, kuhu kuuluvad liikmesriigid, reguleerivad asutused ja kõik sidusrühmad, on osutunud tõhusaks Euroopa Liidu üleseks platvormiks teabevahetuseks ekspertide vahel ja tegevuse kooskõlastamiseks*)⁵¹

Gas Security Regulation gaasivarustuse kindluse määrus (*Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid*)⁵²

gas storage **1.** gaasihoidla **2.** gaasi ladustamine

Gas Target Model gaasituru korralduse mudel (*gaasituru korralduse mudel edendab hinnatasemete lähenemist gaasi kauplemissplatvormil toimuva kauplemise kaudu*)⁵³

GCG lüh **Gas Coordination Group**

generation tootmine

–**generation adequacy** tootmise piisavus

–**generation capacity** tootmisvõimsus = **production capacity**

–**electricity generation** elektritootmine

grid infrastructure võrgurajatised

gross final energy consumption energia summaarne lõpptarbimine (*energiatooted, mida tarnitakse energia saamise eesmärgil tööstusele, transpordisektorile, majapidamistele, teenuste-, sealhulgas avalike teenuste sektorile, põllumajandus-, metsandus- ja kalandussektorile, sealhulgas elektri ja soojuse tarbimine energiasektoris elektri ja soojuse tootmiseks ning elektri- ja soojuskaod jaotamisel ja edastamisel*)⁵⁴

H

High-Level Group kõrgetasemeline töögrupp (*Euroopa Liidu Nõukogu ettevalmistusorgan, mis luuakse Euroopa Liidu Nõukogu või COREPERi poolt või nõusolekul*)⁵⁵

household consumer vt **domestic consumer**

hub pricing kauplemissplatvormipõhine hinnakujundus vt ka **gas hub**

hydro capacity hüdroakumulatsioon (*pump-hüdroakumulatsioon elektri jaama elektri salvestamise võimekuse määr*)⁵⁶

hydro-electric plant hüdroelektrijaam

hydropower hüdroenergia

I

IEA lüh International Energy Agency

IEM lüh internal energy market

indigenous kohalik

–**indigenous production** kohalik tootmisstruktuur

–**indigenous source of energy** kohalik energiaallikas, omamaine energiaallikas

industrial consumer tööstuslik tarbija

INEA lüh Innovations and Networks Executive Agency

infringement procedure rikkumismenetlus (*Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 258 (endine artikkel 226) kohane menetlus, mille Euroopa Komisjon võib algatada, kui liikmesriik ei täida oma kohustusi Euroopa Liidu ees*)⁵⁷

Innovations and Networks Executive Agency Innovatsiooni ja Võrkude Rakendusamet (*Üleeuroopalise Transpordivõrgu Rakendusameti järeltulija, mis loodi 2006. aastal üleeuroopalise transpordivõrgu tehnilise ja finantsilise külje rakendamise haldamiseks*)⁵⁸

installation rajatis (*struktuur, kus toimub energiatoote tootmine, töötlemine või jagamine*)

–**gas installation** gaasirajatis

–**oil installation** naftarajatis

Integrated Roadmap of the Strategic Energy Technology Plan Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kava integreeritud teejuhis (*tegevusplaan SET-kava võimalikult efektiivselt rakendamiseks*)⁵⁹

intelligent network arukas energiavõrk

interconnection süsteemidevaheline ühendus (*füüsiline ühendus kahe energiavõrgu vahel*)⁶⁰

interconnection capacity 1. võrkudevaheliste ühenduste maht 2. ülekandevõimsus (*energia edastamise võimekuse määr põhivõrgu kaudu*)⁶¹

interconnection ratio vastastikuse sidumise määr (*vastastikuse sidumise määr arvutatakse võrreldes paigaldatud elektritootmisvõimsust liikmesriigi elektrivõrkude vaheliste ühenduste koguvõimsusega*)⁶²

interconnector võrkudevaheline ühendus (*ülekandeliin, mis kulgeb või ulatub üle liikmesriikidevahelise piiri ning ühendab nende liikmesriikide siseriiklikud põhivõrgud*)⁶³

interlinked vastastikku ühendatud

internal dimension sisemõõde

International Energy Agency (IEA) Rahvusvaheline Energiaagentuur
(energiaküsimustega tegelev valitsustevaheline organisatsioon peakorteriga Pariisis)⁶⁴

interoperability koostalitlusvõime (erinevate energiavõrkude või võrgustruktuuride võime koos funktsioneerida)⁶⁵

intraday market päevasisene turg (elektriturg, kus kauplemine toimub piiratud perioodil päeva jooksul)⁶⁶

investment incentive investeerimisstiimul

L

level of resources ressursside maht

lignite pruunsüsi = **brown coal** (fossiilne kütus, mida kasutatakse keemiatööstuses toorainena ning elektrijaamades)⁶⁷

liquefaction plant veeldamistehas (rajatis, mida kasutatakse maagaasi veeldamiseks)

Liquefied Natural Gas (LNG) veeldatud maagaas (valdavalt metaanist koosnev maagaas, mis on veeldatud jahutades temperatuurini $-162\text{ }^{\circ}\text{C}$)⁶⁸

LNG lüh Liquefied Natural Gas

LNG terminal veeldatud maagaasi terminal (sadam, mis on rajatud peaaesjalikult veeldatud maagaasi impordiks või ekspordiks)

LNG vessel metaanitanker (alus veeldatud maagaasi tarneks)

loop flow ringvoog (ringvood tekivad, kui elekter liigub taristu puudumise tõttu plaaniväliselt rada pidi)⁶⁹

low carbon energy vähe CO₂-heiteid tekitav energia

M

market barrier turutõke

market coupling turgude liitmine (turgude liitmine kirjeldab eraldiseisvate järgmise päeva elektri hetketurgude ühendamist olemasoleva piiriülese ülekandevõimsuse kasutamise abil)⁷⁰

market monitoring turuseire (seire, mida sageli kasutatakse järelevalve sünonüümina, hõlmab samuti kehtestatud nõuete ja õigusaktide täitmise jälgimist, kuid üldjuhul ei kätke endas sekkuvaid meetmeid) vrd **market surveillance**

market of excess quantities ülemääraste kogustega turg (olukord, kus turgu reguleerib või domineerib üks peamine tarnija. Selle tulemuseks on kauplemine, mis on küll läbipaistev, kuid ei kajasta turu hinnadünaamikat tervikuna)⁷¹

market player turuosaline

market surveillance turu järelevalve (*ametiasutuste tegevus ja meetmed selle tagamiseks, et tooted vastaksid asjakohaste ühenduse ühtlustamise õigusaktidega kehtestatud nõuetele ega ohustaks inimeste tervist, ohutust või muid avaliku huvi kaitsega seotud aspekte*)⁷² vrd **market monitoring**

Mediterranean Energy Ring Vahemere energiaring (*ühendab Euroopa Vahemere lõunapiirkonnaga elektri- ja gaasivõrkude sidumise kaudu*)⁷³

Million Tonnes of Oil Equivalent (MTOE) miljon naftaekvivalenttonni (*ühe tonni toornafta põlemisel vabanev energiahulk*)⁷⁴

mitigate leevendada nt **mitigate disruption risks** tarnehäirete riskide leevendamine

moderate 1.vähendada 2. pidurdama

MTOE lüh **Million Tonnes of Oil Equivalent**

N

N-1 criterion for gas vt **N-1 rule for gas**

N-1 rule for gas N-1 valem gaasivõrgule = **N-1 criterion for gas** (*eeskiri, mis põhineb elektrisektori näitel, kohustab neid liikmesriike, mis sõltuvad ühest imporditrassist, maa-alusest hoidlast või muud tüüpi olulisest taristust, tagama, et eriti külmadel päevadel täidetakse nõudlus ka peamise imporditaristu rikke puhul*)⁷⁵

National Energy Efficiency Action Plan riiklik energiatõhususe tegevuskava (*kava, mille eesmärk on saavutada direktiivi 2006/32/EÜ (mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid), energiasäästu eesmärgid*)⁷⁶

National Regulatory Authority (NRA) riigi reguleeriv asutus (*liikmesriikide avaliku sektori organisatsioonid, mis kontrollivad, kas turule pääsemise eeskirjad on õiglased, ning mõnes liikmesriigis määravad ka hulgi- ja jaehinnad tarbijatele*)⁷⁷

natural gas maagaas

NC lüh **Network Code**

Network Code (NC) võrgueeskiri, võrgukoodeks (*eeskirjad, mis kehtivad energiasektori ühe või enama osa kohta, mille abil edendatakse energia siseturu saavutamist, täiendades olemasolevaid riiklikke eeskirju, et tegelda piiriüleste küsimustega süstemaatiliselt*)⁷⁸

–develop **Network Codes** võrgueeskirju välja töötama

Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E) Euroopa elektripõhivõrgu ettevõtjate võrgustik (*võrgustikud esindavad kõiki Euroopa Liidu ja muid võrgustikuga ühendatud põhivõrguettevõtjaid kõikides võrkudes ja piirkondades ning kõikide tehniliste ja turualaste probleemidega*)⁷⁹

Network of Transmission System Operators for Gas (ENTSOG) Euroopa gaasiedastusvõrgu haldurite võrgustik (*vt Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E)*)

NRA lüh **National Regulatory Authority**

nuclear energy 1.tuumaenergia 2. tuumaenergeetika

nuclear fuel tuumkütus

nuclear power plant tuumaenergiajaam

nuclear safeguard tuumaenergiaalane kaitsemeede

nuclear safety tuumaohutus

Nuclear Safety Directive tuumaohutuse direktiiv (*direktiiv, mis nõuab liikmesriikidelt tuumaohutuse tagamist igas tuumaenergiajaama tegevustsükli etapis*)⁸⁰

nuclear security tuumajulgeolek (*tuumajulgeoleku eesmärk on ennetada tegusid, mis võiks viia tuumajaamade kahjustusteni või tuumamaterjalide varastamiseni*)⁸¹

O

off-shore wind power avamere tuuleenergia (*meres paiknevate võimsustootmisseadmetega toodetakse tuuleenergiast elektrienergiat*)⁸²

oil and gas exploitation and conversion sector nafta- ja gaasisektor

on-shore wind power maismaa tuuleenergia (*tuulele avatud maismaapiirkonnas paiknevate võimsustootmisseadmetega toodetakse elektrienergiat tuuleenergiast*)⁸³

operational security (võrgu) talitluskindlus (*põhivõrgu ja vajaduse korral jaotusvõrgu jätkuv talitlemine etteaimatavate asjaolude esinemisel*)⁸⁴

operator käitaja

P

PCI lüh **project of common interest**

Pentalateral Energy Forum viieosaline energiafoorum (*regionaalse koostöö raamistik Saksamaa, Prantsusmaa, Austria, Šveitsi ja BENELUXi riikide vahel, mille eesmärk on tagada parem elektrivõrkude integratsioon ja varustuskindlus*)⁸⁵

petroleum product naftatoode

pipeline torujuhe

–**pipeline capacity** torujuhtme võimsus

–**pipeline gas** vörgugaas

–**bi-directional pipeline** kahesuunaline torujuhe (*torujuhe, mille kaudu on võimalik gaasi transportida mõlemas suunas*)

–**gas pipeline** gaasitrass

planning permit kavandamisluba (*luba, mida on vaja teatud maalapile energiainfrastruktuuri rajamiseks*)⁸⁶

power line elektriliin

price hike hinnatõus

primary energy primaarenergia (*naturaalsest allikast saadud energia, mida tarbitakse teisteks energialiikideks muundamata*)⁸⁷

production capacity vt **generation capacity**

project of common interest (PCI) ühishuviprojekt (*projektid, mis kätkevad mitmete liikmesriikide huve üheaegselt. Ühishuviprojektide puhul peaksid lubade väljaandmise menetlused olema kiiremad ja tõhusamad ning reguleerimine parem*)⁸⁸

protected consumer kaitstud tarbija (*tarbija, kes on eriti tundlik ja vastuvõtlik energiatransiidis toimuvatele häiretele, nt inimene, kes kütab maja vaid maagaasiga*)⁸⁹

R

refinery rafineerimistehas (*tehas, kus toimub tooraine töötlemine*) nt **oil refinery** naftatöötlemistehas

Regional Security Coordination Initiative (RSCI) piirkondliku varustuskindluse koostööalgatus (*ülekandevõrguettevõtjate poolt üles seatud süsteem, mille eesmärk on tagada teatud geograafilisel alal talitluskindlus*)⁹⁰

Regulation on wholesale energy market integrity and transparency (REMIT) määrus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (*REMIT, mida rakendab ACER, on Euroopa energia hulgimüügiturgude järelevalvesüsteem*)⁹¹

REMIT lüh Regulation on wholesale energy market integrity and transparency

renewable energy taastuvenergia

Renewable Energy Attractiveness Index taastuvenergia atraktiivsuse indeks (*indikaator, mis näitab seda, kuivõrd perspektiivikas on piirkonnas või riigis taastuvenergiasse investeerida*)⁹²

Renewable Energy Directive taastuvenergia direktiiv (*2009. aastal vastu võetud direktiiv, mille eesmärk on edendada taastuvenergia kasutuselevõttu liikmesriikides*)⁹³

reverse flow vastassuunaline voog (*tehniline seadistus, mille puhul liigub energiakandja torujuhtmes oma tavapärasele suunale vastassuunas*)⁹⁴

–**reverse flow capability** vastassuunas pumpamise võimalus

RSCI lüh Regional Security Coordination Initiative

S

safety net turvamehhanism

scheme abikava

Second Energy Package teine energiapakett (*teise energiapaketiga kehtestati rangemad nõuded elektri tarnimisele ja elektrivõrkude eristamisele, nähti ette siseriiklike energiaregulaatorite kohustuslik asutamine ning anti kolmandatele osapooltele võrdväärne juurdepääs põhi- ja jaotusvõrkudele*)⁹⁵

secure energy kindel energia (*energia, mis tagatakse tarbijale energiajulgeoleku põhimõtteid järgides*)⁹⁶

Security of Gas Supply Regulation gaasitarnekindlust käsitlev määrus (*määrus, mis ärgitab liikmesriike pingutama gaasitarnekindluse tagamise nimel. Muuhulgas väidab, et 2020. aastaks on Euroopa Liidus tarvis mitmekülgseid füüsiliselt olemasolevaid gaasiallikaid ja -trasse ning täielikult seotud ja kahe-suunalist gaasivõrku*)⁹⁷

security of (energy) supply (SoS) tarnekindlus, varustuskindlus, energiavarustuse kindlus (*üldise hüvangu ja majanduse tõrgeteta toimimise eesmärgil erinevat liiki ja kvaliteedinõuetele vastava energia pideva füüsilise kättesaadavuse tagamine piisavas koguses, et kindlustada teenuse katkemise tõsist ohtu tekitamata kõigile või enamikele era- ja tööstustarbijatele lähituleviku jooksul taskukohase hinnaga juurdepääs energiaressurssidele*)⁹⁸

security stock julgeolekuvaru (*riigi käsutuses olev ressursside kogum, mis võetakse kasutusele elanike elutegevuse tagamiseks kriisiolukorra ajal*)⁹⁹

SET Plan lüh **Strategic Energy Technology Plan**

shale gas kildagaas (*kiltkivi (kilda) pooridesse kogunenud gaas*)¹⁰⁰

smart city aruka energiakasutusega linn

smart grid arukas elektrivõrk

smart meter arukas arvesti

solar energy päikeseenergia

solar facility päikeseenergiarajatis nt **solar plant** päikeseenergiajaam

solid fuel tahke kütus (*looduslikud tahked kütused on muuhulgas puit, turvas, pruunsüsi, ligniit, kivisüsi, antratsiit ja põlevkivi; tahke tehiskütus on näiteks koks*)¹⁰¹

SoS lüh **security of (energy) supply**

Southern Gas Corridor lõunapoolne gaasikoridor (*kavandatud torustik gaasi edastamiseks Kaspia mere piirkonnast ja Lähis-Idast Euroopasse*)¹⁰²

spot market hetketurg (*turg, kus kauplemine toimub lühiajaliste perioodide kaupa ja hetke hindadele tuginedes*)¹⁰³

stock varu

–**gas stock** gaasivaru

–**oil stock** naftavaru

stockholding obligation varu säilitamise kohustus (*kohustus säilitada nii suurt energiavaru, et tarnehäire korral jaguks selleks hetke vajaduste rahuldamiseks*)¹⁰⁴

storage capacity salvestamise võimsus *nt energy storage capacity* energia salvestamise võimsus

storage facility salvestusrajatis (*energia salvestamise rajatis*)

storage facilities ladustamistaristu (*energia salvestamise rajatiste võrgustik*)

South-Eastern and Central-European Energy Forum Kagu- ja Kesk-Euroopa energiafoorum (*Kagu- ja Kesk-Euroopa energiaalast haavatavust arvesse võttes loodud koostööfoorum*)¹⁰⁵

Strategic Energy Technology (SET) Plan Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava (*kava, mille eesmärk on tagada teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute jätkusuutlikkus ning uute energiatehnoloogiate aktiivne kasutuselevõtmine*)¹⁰⁶

supplier tarnija

–**supplier country** tarnijariik

–**external supplier** välistarnija

–**individual supplier** üksiktarnija

–**internal supplier** sisetarnija

–**key supplier** peamine tarnepartner

supply chain tarneahel (*süsteem, koos erinevate inimeste ja tegevustega, mille kaudu jõuab toode või teenus tarbijani*)¹⁰⁷

supply crunch vt **disruption of supply**

supply route tarnekanal, tarnete

Sustainable Energy Action Plan säästva energia tegevuskava (*võtmedokument, mis käsitleb seda, kuidas Euroopa Liit jõuab aastaks 2020 seatud CO₂-heidete vähendamise eesmärkideni*)¹⁰⁸

Sustainable Energy Forum säästva energia foorum (*2015. aastal Bukarestis toimunud Euroopa Liidu foorum, kus arutati arenguid Euroopa Liidu ühise energialiidu loomises*)¹⁰⁹

system operator süsteemihaldur (*süsteemihalduri kohustus on tagada sõlmitud lepingute kohaselt igal hetkel energiasüsteemi varustuskindlus ja bilanss*)¹¹⁰

T

tariff 1. tariif (*tasu- või maksumäär*)¹¹¹ **2.** kasutustasu

–network tariff võrgutariif

TEN-E lüh Trans-European Energy Network

Ten-Year Network Development Plan (TYNDP) 10-aastane võrgu arengukava (elektri- ja gaasivõrkude 10-aastased arengukavad on mittesiduvad dokumendid, mida avaldavad ENTSO-E ja ENTSG iga kahe aasta tagant. Kavade eesmärk on anda rohkem teavet ning parandada läbipaistvust elektri ja gaasi ülekandesüsteemidesse tehtavate investeeringute alal)¹¹²

Third Energy Package kolmas energiapakett (kolmanda energiapaketi kehtestati elektrienergia tootmise, edastamise, jaotamise ja tarnimise ühiseeskirjad koos tarbijakaitse sätetega)¹¹³

trading mechanism kauplemismehhanism

Trans-European Energy Network (TEN-E) üleeuroopaline energiavõrk (TEN-E programmi eesmärk on energia siseturu arendamine elektri ja gaasi transportimiseks ettenähtud üleeuroopaliste võrkude ühendamise, koostalitlusvõime ja väljaarendamise kaudu, tagades ühtlasi energiavarustuse kindluse ja tarne mitmekesisuse ning edendades säästvat arengut)¹¹⁴

transit country transiitriik = **transit state**

transit route transiidikanal

transit state vt **transit country**

transmission network ülekandevõrk (kõrgpingeelektrivõrk, mis on ette nähtud suurte elektrijaamade, elektrivõrkude ja tarbijate liitmiseks ühtseks elektrisüsteemiks ning elektrisüsteemide ühendamiseks)¹¹⁵

transmission system operator (TSO) ülekandevõrguettevõtja, ülekandesüsteemihaldur (ettevõtja, kes vastutab energia transpordi eest maagaasi või elektrienergia kujul riikliku või piirkondliku püsitaristu abil)¹¹⁶

TSO lüh transmission system operator

TYNDP lüh Ten-Year Network Development Plan

U

unbundling eraldamine (vertikaalselt integreeritud energiaettevõtja energia ülekandmistevõime eraldamine muudest tegevustest, nagu energia tootmine ja jaotamine)¹¹⁷

V

volume maht

W

white certificate valge sertifikaat (*sõltumatu sertifitseerimisasutuse väljastatud sertifikaat, mis kinnitab turuosalise väiteid energiatõhususe parandamise meetmete tulemusena saavutatud energiasäästude kohta*)¹¹⁸

wind energy tuuleenergia

wind farm tuulepark = **wind-energy park** (*hulk tuulegeneraatoreid moodustavad tuulepargi*)

wind-energy park vt **wind farm**

¹ Allikas: Aruanne 2015a: 39

² Allikas: Aruanne 2015a: 5

³ Allikas:

<http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=et/request&view=pt&termuri=http://eurovoc.europa.eu/191721&language=et>

⁴ Allikas: Aruanne 2015a: 6

⁵ Allikas: http://en.openei.org/wiki/Definition:Base_Load

⁶ Allikas: http://www.acer.europa.eu/en/electricity/fg_and_network_codes/pages/capacity-allocation-and-congestion-management.aspx

⁷ Allikas: http://ec.europa.eu/clima/publications/docs/factsheet_ccs_et.pdf

⁸ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=2224121&langId=et>

⁹ Allikas: <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/central-and-south-eastern-europe-gas-connectivity>

¹⁰ Allikas: <https://ec.europa.eu/energy/en/events/citizens-energy-forum-london>

¹¹ Allikas: Aruanne 2015a: 6

¹² Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3536351&langId=et>

¹³ Allikas: Aruanne 2015a: 45

¹⁴ Allikas: Aruanne 2015a: 45

¹⁵ Allikas: http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_INTERNATIONAL/CEER-ARIAE1/5th%20ARIAE-CEER%20Roundtable/5th%20ARIAE-CEER_Session%20III_Santos.pdf

¹⁶ Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014073>

¹⁷ Allikas: http://www.energiatalgud.ee/index.php?title=Mikro-_ja_hajatootmine

¹⁸ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:ET:PDF>

¹⁹ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:ET:PDF>

²⁰ Allikas: <https://www.energystar.gov/buildings/about-us/how-can-we-help-you/benchmark-energy-use>

²¹ Allikas: Aruanne 2015a: 13

²² Allikas: Aruanne 2015a: 13

²³ Allikas: Energiastrateegia 2014b: 5

²⁴ Allikas: Energiastrateegia 2014b: 5

²⁵ Allikas:

http://www.energiatalgud.ee/index.php?title=M%C3%B5iste:Kasvuhoonegaaside_heitkogustega_kauplemise_s%C3%BCsteem

²⁶ Allikas: http://www.btb.termiumplus.gc.ca/tpv2alpha/alpha-eng.html?lang=eng&i=1&index=ent&__index=ent&srchtxt=energy+vector

²⁷ Allikas: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/ee/21994a1231\(53\)-ee.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/ee/21994a1231(53)-ee.doc)

²⁸ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=879582&langId=et>

²⁹ Allikas: [https://www.energy-](https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/Treaty)

[community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/Treaty](https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Legal/Treaty)

-
- ³⁰ Allikas: <https://www.mkm.ee/et/energiasaast>
- ³¹ Allikas: Aruanne 2015a: 5
- ³² Allikas: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-94_en.htm
- ³³ Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12925350>
- ³⁴ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3537014&langId=et>
- ³⁵ Allikas: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080616FCS31737+0+DOC+XML+V0//ET>
- ³⁶ Allikas:
http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/katrin_hallik_ja_katre_kasemets._eesti_keelee_instituudis_hooldat_akse_eurokeelt.pdf
- ³⁷ Allikas: http://elering.ee/public/Infokeskus/Uuringud/Energia_tegevuskava_aastani_2050.pdf
- ³⁸ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=911103&langId=et>
- ³⁹ Allikas: Energiastrateegia 2014a: 5
- ⁴⁰ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=2246812&langId=et>
- ⁴¹ Allikas: gaas.elering.ee/wp-content/.../11/Gaasisusteemi-ja-turu-kuukokkuvote-10-2015.docx
- ⁴² Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=URISERV%3Aen0012>
- ⁴³ Allikas: <http://www.eera-set.eu/what-is-eera/>
- ⁴⁴ Allikas: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2128_en.htm
- ⁴⁵ Allikas: http://ec.europa.eu/contracts_grants/funds_et.htm
- ⁴⁶ Allikas: gaas.elering.ee/wp-content/.../11/Gaasisusteemi-ja-turu-kuukokkuvote-10-2015.docx
- ⁴⁷ Allikas: [https://energypedia.info/wiki/Feed-in_Premiums_\(FIP\)](https://energypedia.info/wiki/Feed-in_Premiums_(FIP))
- ⁴⁸ Allikas: http://elering.ee/public/Elektriturug/elering_elektrituru_kasiraamat_2016_web.pdf
- ⁴⁹ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3552718&langId=et>
- ⁵⁰ Allikas: Aruanne 2015a: 13
- ⁵¹ Allikas: Energiastrateegia 2014a: 5
- ⁵² Allikas: https://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/ces106-2010_ac_et.doc
- ⁵³ Allikas: Aruanne 2015a: 13
- ⁵⁴ Allikas: http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/7/79/EL_taastuenergia_direktiiv_2009.pdf
- ⁵⁵ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=892861&langId=en>
- ⁵⁶ Allikas: Strateegia 2010b: 16
- ⁵⁷ Allikas: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/index_en.htm
- ⁵⁸ Allikas: <http://ec.europa.eu/inea/>
- ⁵⁹ Allikas: <https://setis.ec.europa.eu/set-plan-process/integrated-roadmap-and-action-plan>
- ⁶⁰ <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3500911&langId=en>
- ⁶¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062012025>
- ⁶² Allikas: Aruanne 2015a: 41
- ⁶³ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=2243633&langId=en>
- ⁶⁴ Allikas: <http://www.vm.ee/et/rahvusvaheline-energiaagentuur>
- ⁶⁵ Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062012025>
- ⁶⁶ Allikas: <https://emr.entsoe.eu/glossary/bin/view/CustomizationsCode/Term?termID=af3c83ff-11ab-47ca-b36d-e611a38c9bb0&cid=280>
- ⁶⁷ Allikas: <http://maeopik.blogspot.com.ee/2009/02/pruunsusi.html>
- ⁶⁸ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=787316&langId=et>
- ⁶⁹ Allikas: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=ET&f=ST%2011052%202012%20INIT>
- ⁷⁰ Allikas: Aruanne 2015a: 13
- ⁷¹ Allikas: Aruanne 2015a: 28
- ⁷² Allikas: <https://www.mkm.ee/et/tegevused-eesmargid/siseturg/kvaliteedi-infrastruktuur>
- ⁷³ Allikas:
http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/9/94/Teine_strateegiline_energia%BCleuvaade_ELi_TEGEVUSK_AVA_VARUSTUSKINDLUSE_JA_SOLIDAARSUSE_TAGAMISEKS_ENERGIAVALDKONNAS.pdf
- ⁷⁴ Allikas: http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebiste/2013/WEO2013_AnnexC.pdf
- ⁷⁵ Allikas: Aruanne 2015a: 42
- ⁷⁶ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0032>
- ⁷⁷ Allikas: Aruanne 2015a: 6
- ⁷⁸ Allikas: Aruanne 2015a: 6
- ⁷⁹ Allikas: Aruanne 2015a: 6
- ⁸⁰ Allikas: <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/nuclear-energy/nuclear-safety>

-
- ⁸¹ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0784>
- ⁸² Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=1871352&langId=et>
- ⁸³ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=2250757&langId=et>
- ⁸⁴ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32005L0089>
- ⁸⁵ Allikas: <http://www.benelux.int/nl/kernthemas/energie/pentalateral-energy-forum/>
- ⁸⁶ Allikas: Aruanne 2015b: 44
- ⁸⁷ Allikas: https://www.riigikantselei.ee/valitsus/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministeerium/Energiamajanduse_riiklik_arengukava_aastani_2020.pdf
- ⁸⁸ Allikas. Aruanne 2015a: 6
- ⁸⁹ Allikas: Energiastrateegia 2014a: 5
- ⁹⁰ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3552768&langId=en>
- ⁹¹ Allikas: Aruanne 2015a: 32
- ⁹² Allikas: Strateegia 2010a: 4
- ⁹³ Allikas: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive>
- ⁹⁴ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=3528942&langId=en>
- ⁹⁵ Allikas: http://elering.ee/public/Elektriturg/elering_elektrituru_kasiraamat_2016_web.pdf
- ⁹⁶ Allikas: Strateegia 2010a: 13
- ⁹⁷ Allikas: http://elering.ee/public/Infokeskus/Uuringud/Energianfrastruktuuri_prioriteetid.pdf
- ⁹⁸ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=789131&langId=et>
- ⁹⁹ Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/76307.txt>
- ¹⁰⁰ Allikas: <http://maeopik.blogspot.com.ee/2011/10/kildagaas.html>
- ¹⁰¹ Allikas: https://www.ttu.ee/public/m/Mehaanikateaduskond/Instituudid/soojustehnika-instituut/oppematerjalid/kyte-ventilatsioon/1._Kutus.pdf
- ¹⁰² Allikas: http://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2016/89/oj/est/xhtmll
- ¹⁰³ Allikas: <http://www.investopedia.com/terms/s/spotmarket.asp#axzz1xCmBuiTs>
- ¹⁰⁴ Allikas: <https://www.iea.org/netimports/explanations/stockholdingtickets/>
- ¹⁰⁵ Allikas: <http://www.euractiv.com/section/central-europe/news/commission-fleashes-out-energy-strategy-for-southeast-europe/>
- ¹⁰⁶ Allikas: <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=2228864&langId=et>
- ¹⁰⁷ Allikas: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/supply-chain>
- ¹⁰⁸ Allikas: <http://www.covenantofmayors.eu/+Sustainable-Energy-Action-Plan,32-+.html>
- ¹⁰⁹ Allikas: <http://www.aspeninstitute.ro/evenimente/bucharest-forum-energy-2015>
- ¹¹⁰ Allikas: <http://gaas.elering.ee/teenused/susteemihaldur/>
- ¹¹¹ Allikas: <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=tariif&F=M>
- ¹¹² Allikas: Aruanne 2015a: 5
- ¹¹³ Allikas: http://elering.ee/public/Elektriturg/elering_elektrituru_kasiraamat_2016_web.pdf
- ¹¹⁴ Allikas: Aruanne 2015a: 6
- ¹¹⁵ Allikas: <https://www.csu.org/Pages/energy-glossary-of-terms.aspx>
- ¹¹⁶ Allikas: Aruanne 2015a: 6
- ¹¹⁷ Allikas: Aruanne 2015a: 5
- ¹¹⁸ Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:114:0064:0085:ET:PDF>

Register

0

10-aastane võrgu arengukava **Ten-Year Network Development Plan (TYNDP)**
2050. aasta energia tegevuskava **Energy Roadmap 2050**

A

abikava **scheme**

aruka energiakasutusega linn **smart city**

arukas arvesti **smart meter**

arukas elektrivõrk **smart grid**

arukas energiavõrk **intelligent network**

asenduskütus **back-up fuel**

avamere tuuleenergia **off-shore wind power**

B

baaskoormuselektrienergia **base-load electricity**

bioenergia **bio energy**

börs **exchange**

C

CO₂-heidete vähendamine **decarbonisation**

CO₂-heite ülekandumine **carbon leakage**

CO₂-vaba elektrienergia **carbon-free electricity**

E

elektribörs **power exchange**

elektri- ja soojusenergia koostootmine **cogeneration of heat and electricity**

elektrienergia varustamise direktiiv **electricity supply directive**

elektriliin **power line**

elektritootmine **electricity generation**

elektritransport **electro-mobility**

elektrituru korralduse mudel **Electricity Target Model**

energeetika **energy**

energeetikajuht **energy manager**

energeetikasektor **energy sector**

Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet **Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER)**

energeetikatehnoloogia **energy technology**

energeetilised materjalid **energy materials**

energia **energy**

energia jaeturg **retail energy market**

energia maksustamise direktiiv **Energy Taxation Directive**

energia siseturg **internal energy market (IEM)**

energia summaarne lõpptarbimine **gross final energy consumption**

energia välisturg **external energy market**

energiaahel **energy chain**

energiaallikad **energy mix**

energiaallikas **energy source**

energiaallikate jaotus **energy mix**

energiahaldus **energy management**

energiahaldussüsteem **energy management system**

energiaharta **Energy Charter Treaty**

energiajuhtimissüsteem **energy management system**

energiajulgeolek **energy security**

energiajulgeoleku vastupidavuskatse **energy security stress test**

energiakandja **energy carrier**

energialiin **energy route**

energiamahukas **energy intensive**

energiameetmed **energy actions**

energiamärgistus **energy labelling**

energiamüük või -kaubandus **energy flow**

energianõudlus **energy demand**

energiapakett **energy package**

energiaproгноos **energy outlook**

energiasaar **energy island**

energiasektorit reguleeriv asutus **energy regulator**

energiashokk **energy shock**

energiasätted **energy provisions**

energiasüsteemi(de) eraldatus **energy isolation**

energiataristu **energy infrastructure**

energiatarne **energy flow**

energiateenus **energy service**

energiateenuse ettevõtja **energy service company (ESCO)**

energiatehnoloogia **energy technology**

energiatoode **energy product**

energiaturg **energy market**

energiatõhus sõidustiil **efficient driving**

energiatõhusus **energy efficiency**

energiatõhususe direktiiv **Energy Efficiency Directive**

energiatõhususe võrdlusuuring **efficiency benchmarking**

energiavaldkond **energy area**

energiavaldkonna prognooside koostamine **energy forecast**

energiavarustus **energy provision**

energiavarustuse häire **energy shock**

energiavarustuse kindlus **security of (energy) supply (SoS)**

energiaühenduse asutamisleping **Energy Community Treaty**

eraldamine **unbundling**

eriolukorra lahendamise kava **Emergency Response Plan**

eriolukorraks valmisoleku kava **Emergency Preparedness Plan**

esimene energiapakett **First Energy Package**

ettevõtetevaheline kaubandus **business-to-business trade (B2B)**

Euroopa elektripõhivõrgu ettevõtjate võrgustik **Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E)**

Euroopa energeetikasektorit reguleerivate asutuste nõukogu **Council of European Energy Regulators (CEER)**

Euroopa Energiaalaste Teadusuuringute Liit **European Energy Research Alliance (EERA)**

Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava **Strategic Energy Technology (SET) Plan**

Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kava integreeritud teejuhis **Integrated Roadmap of the Strategic Energy Technology Plan**

Euroopa gaasiedastusvõrgu haldurite võrgustik **Network of Transmission System Operators for Gas (ENTSOG)**

Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava **European Energy Programme for Recovery (EEPR)**

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond **European Fund for Strategic Investments (EFSI)**

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid **European Structural and Investment Funds (ESIF)**

Euroopa ühendamise rahastu **Connecting Europe Facility (CEF)**

F

forvard **forward**

G

gaasi kauplemissplatvorm **gas hub**

gaasi ladustamine **gas storage**

gaasibörs **gas hub**

gaasihoidla **gas storage**

gaasikoordineerimisrühm **Gas Coordination Group (GCG)**

gaasirajatis **gas installation**

gaasitarnekindlust käsitlev määrus **Security of Gas Supply Regulation**

gaasitrass **gas pipeline**

gaasituru korralduse mudel **Gas Target Model**

gaasivaru **gas stock**

gaasivarustuse kindluse määrus **Gas Security Regulation**

H

hajatootmine **distributed generation**

heidet tekitav sektor **emitting sector**

heitkogustega kauplemise süsteem **Emission Trading System (ETS) = Emission Trading Scheme**

hetketurg **spot market**

hinnataseme ühtlustamine **price convergence**

hinnatõus **price hike**

hüdroakumulatsioon **hydro capacity**

hüdroelektrijaam **hydro-electric plant**

hüdroenergia **hydropower**

I

Innovatsiooni ja Võrkude Rakendusamet **Innovations and Networks Executive Agency**

investeerimisstiimul **investment incentive**

J

julgeolekuvaru **security stock**

K

Kagu- ja Kesk-Euroopa energiafoorum **South-Eastern and Central-European Energy Forum**

kahe-suunaline torujuhe **bi-directional pipeline**

kaitstud tarbija **protected consumer**

kasutama **deploy**

kasutustasu **tariff**

kaugjahutusvõrk **district cooling**

kaugküttevõrk **district heating**

kauplemiss mehhanism **trading mechanism**

kauplemiss platvormipõhine hinnakujundus **hub pricing**

kavandamisluba **planning permit**

Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise kõrgetasemeline tööühm **Central East South Europe Gas Connectivity (CESEC)**

keskkonnahoidlik linnaliiklus **clean urban mobility**

kildagaas **shale gas**

killustatud energiaturg **fragmented energy market**

kindel energia **secure energy**

kitsaskoht **bottleneck**

Kodanike energeetikafoorum **Citizens' Energy Forum**

kodutarbija **domestic consumer = household consumer**

kohalik **indigenous**

kohalik energiaallikas **indigenous source of energy**

kohalik tootmisstruktuur **indigenous production**

kolmas energiapakett **Third Energy Package**

komiteemenetlus **comitology**

komiteemenetlust kiirendama **expedite the process of comitology**

koondnõudlus **aggregate demand**

koostalitlusvõime **interoperability**

koostootmine **cogeneration**

koridor **corridor**

kriisikava **contingency plan**

kõrgetasemeline töögrupp **High-Level Group**

kütteostevõimetus **energy poverty**

kulude piirideülene jaotamine **cross-border cost allocation (CBCA)**

käitaja **operator**

L

ladustamistaristu **storage facilities**

leevendama **mitigate**

lisatasu **feed-in premium**

lõpptarbija **end-user = final consumer**

lõpetama **discontinue**

lõunapoolne gaasikoridor **Southern Gas Corridor**

Läänemere energiaturg **Baltic Energy Market**

Läänemere energiaturu gaasivõrkude ühendamise kava **Baltic Energy Market Interconnection Plan (BEMIP)**

M

maagaas **natural gas**

maht **volume**

maismaa tuuleenergia **on-shore wind power**

metaanitanker **LNG vessel**

miljon naftaekvivalenttonni **Million Tonnes of Oil Equivalent (MTOE)**

moonutus **distortion**

määrus energia hulгимüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta **Regulation on wholesale energy market integrity and transparency (REMIT)**

N

N-1 valem gaasivõrgule **N-1 rule for gas = N-1 criterion for gas**

naftarajatis **oil installation**

nafta- ja gaasisektor **oil and gas exploitation and conversion sector**

naftatoode **petroleum product**

naftavaru **oil stock**

O

omamaine energiaallikas **indigenous source of energy**

osaleja **actor**

P

peamine tarnepartner **key supplier**

pidurdama **moderate**

piiratud ulatusega börs **limited exchange**

piiriülene kaubandus **cross-border trade = borderless trade**

piiriülene pakkumine **cross border supply**

piirkondlik börs **regional exchange**

piirkondliku varustuskindluse koostööalgatus **Regional Security Coordination Initiative (RSCI)**

primaarenergia **primary energy**

pruunsüsi **lignite = brown coal**

põhivõrguettevõtjate tegevuse koordineerimine **Coordination of Electricity System Operators (CORESO)**

päevasisene turg **intraday market**

päikeseenergia **solar energy**

päikeseenergiarajatis **solar facility**

R

rafineerimistehas **refinery**

Rahvusvaheline Energiaagentuur **International Energy Agency (IEA)**

rajatis **installation**

ressursside maht **level of resources**

riigi reguleeriv asutus **National Regulatory Authority (NRA)**

riiklik energiatõhususe tegevuskava **National Energy Efficiency Action Plan**

rikkumismenetlus **infringement procedure**

ringvoog **loop flow**

S

salvestamise võimsus **storage capacity**

salvestusrajatis **storage facility**

sisemõõde **internal dimension**

sisendpunkt (gaasi) **entry point**

sisetarnija **internal supplier**

suure energiakasutusega **energy intensive**

sõltuvus **dependence**

säästva energia foorum **Sustainable Energy Forum**

säästva energia tegevuskava **Sustainable Energy Action Plan**

süsinikdioksiidi kasutamise ja säilitamise tehnoloogia **Carbon Capture and Storage (CCS)**

süsteemidevaheline ühendus **interconnection**

süsteemihaldur **system operator**

T

taastuvenergia **renewable energy**

taastuvenergia atraktiivsuse indeks **Renewable Energy Attractiveness Index**

taastuvenergia direktiiv **Renewable Energy Directive**

tahke kütus **solid fuel**

talitluskindlus (võrgu) **operational security**

tariif **tariff**

tarneahel **supply chain**

tarnehäire **disruption of supply = supply crunch**

tarnekanal **supply route**

tarnekindlus **security of (energy) supply (SoS)**

tarnetee **supply route**

tarnevoopõhine energiaturg **flow-based energy market**

tarnija **supplier**

tarnijariik **supplier country**

teine energiapakett **Second Energy Package**
toornafta **crude oil**
toornaftale juurdepääsukanalid **crude oil access**
tootmine **generation**
tootmise piisavus **generation adequacy**
tootmisvõimsus **generation capacity = production capacity**
torujuhe **pipeline**
torujuhtme võimsus **pipeline capacity**
transiidikanal **transit route**
transiitriik **transit country = transit state**
turgude liitmine **market coupling**
turu järelevalve **market surveillance**
turuosaline **market player**
turuseire **market monitoring**
turutõke **market barrier**
turvamehhanism **safety net**
tuuleenergia **wind energy**
tuulepark **wind farm = wind-energy park**
tuumaenergeetika **nuclear energy**
tuumaenergia **nuclear energy**
tuumaenergiaalane kaitsemeede **nuclear safeguard**
tuumaenergiajaam **nuclear power plant**
tuumajulgeolek **nuclear security**
tuumaohutus **nuclear safety**
tuumaohutuse direktiiv **Nuclear Safety Directive**
tuumkütus **nuclear fuel**
tööstuslik tarbija **industrial consumer**

V

Vahemere energiaring **Mediterranean Energy Ring**
valge sertifikaat **white certificate**
varu **stock**

varu säilitamise kohustus **stockholding obligation**

varuinfrastruktuur **back-up infrastructure**

varuplaan **contingency plan**

varustuskindlus **security of (energy) supply (SoS)**

vastassuunaline voog **reverse flow**

vastassuunas pumpamise võimalus **reverse flow capability**

vastastikku ühendatud **interlinked**

vastastikune energiasõltuvus **energy interdependence**

vastastikuse sidumise määr **interconnection ratio**

vastuvõtuvõime **absorption capacity**

veeldamistehas **liquefaction plant**

veeldatud maagaas **Liquefied Natural Gas (LNG)**

veeldatud maagaasi terminal **LNG terminal**

viieosaline energiafoorum **Pentalateral Energy Forum**

võimsuse jaotamine ja ülekoormuse juhtimine **Capacity Allocation and Congestion Management (CACM)**

võrgueeskiri **Network Code (NC)**

võrgueeskirju välja töötama **develop Network Codes**

võrgugaas **pipeline gas**

võrgukoodeks **Network Code (NC)**

võrgurajatised **grid infrastructure**

võrgutariif **network tariff**

võrkudevaheline ühendus **interconnector**

võrkudevaheliste ühenduste maht **interconnection capacity**

vähe CO₂-heiteid tekitav energia **low carbon energy**

vähendama **moderate**

välikäitaja **external operator**

välismõõde **external dimension**

välisarnija **external supplier**

väljumispunkt (gaasi) **exit point**

Õ

õigusnormide lähendamine **regulatory convergence**

Ä

äritarbija **business consumer**

Ü

ühishuviprojekt **project of common interest (PCI)**

ühtlustamine **convergence**

üksiktarnija **individual supplier**

üleeuroopaline energiavõrk **Trans-European Energy Network (TEN-E)**

ülekandesüsteemihaldur **transmission system operator (TSO)**

ülekandevõimsus **interconnection capacity**

ülekandevõrguettevõtja **transmission system operator (TSO)**

ülekandevõrk **transmission network**

ülekoormus (võrgu) **congestion**

ülemääraste kogustega turg **market of excess quantities**

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö käigus koostati Euroopa Liidu energiajulgeoleku ja ühise energiaturu teemaline inglise-eesti valiksõnastik. Sõnastik on suunatud nii Euroopa Liidu tõlkidele ja tõlkijatele kui ka tõlketudengitele, kes saaksid sõnastiku abil mainitud valdkondade terminoloogias paremini orienteeruda, kolme analüüsitud paralleeldokumenti ise läbi töötamata. Teema aktuaalsuse ja suhtelise uudsuse tõttu ei ole sõnastik kindlasti ammendav, kuid loob hea vundamendi edasiseks tööks.

Sõnastiku koostamise käigus puutus autor kokku eriilmeliste probleemidega. Teatud terminite puhul ei ole terminikasutus lihtsalt veel juurdunud, mistõttu viidatakse samale kontseptsioonile erinevate terminitega – vahel ekslikult. Mõnd terminit kasutatakse ekslikult mitmetähenduslikult ning mõnd terminit lihtsalt teadmatult valesti. Oluline on ka stilistiline järjepidevus ning tähelepanu juhtimine detailidele. Sellised lingvistilised nüansid, nagu sidekriipsude või suurtähe kasutamine võivad esmapilgul tunduda triviaalsed, aga Euroopa Liidu keelekasutus peab olema ühtlane. Tõlkija on samuti inimene ning on arusaadav, et ka tema teeb vigu. Sõnastiku koostamise seisukohalt on oluline seda lihtsalt meeles pidada ning sõnastikku neid apsakaid mitte kaasata. Teatud terminite puhul, mida ka laiem üldsus kohati valesti kasutab (nt tuumkütus, koordineerima), võib see olla keeruline.

Sõnastiku eesmärk ei ole terminikasutuse ühtlustamine kuna energiajulgeoleku valdkonnas on terminite juurdumine alles pooleliolev protsess. Sõnastiku eesmärk on keelekasutust kirjeldada ning tõlke ja tõlkijaid abistada. Ei tasu aga unustada, et usaldusväärset konsultatsiooni pakub ka Euroopa Liidu institutsioonide ametlik mitmekeelne terminibaas IATE, kuigi töö käigus selgus, et alati sellest abi ei ole. Oluline on uurida konteksti, konsulteerida teiste Euroopa Liidu ametlike dokumentidega ning mitte ära unustada ka enda taustateadmisi.

Antud valdkonna terminikasutus tulevikus kindlasti rikastub. Edasist analüüsi väärksid põhjused, miks tõlkija konkreetse termini valib, või miks üks või teine termin parem on. Töö analüüsiosa illustreerib, et teatud juhtudel valitakse kaheldava konstruktsiooniga termin või fraas isegi juhul, kui igati adekvaatne vaste on juba olemas. Lisaks võiks tähelepanu pöörata ka teistele julgeoleku valdkondadele, mis samuti kiiresti arenevad ning terminitööd nõuaks, näiteks küberjulgeolek. Seejuures võiks tulevikuprojektides aktiivsemalt kaasata valdkonna eksperte, kui selline võimalus on olemas – eriti kuna sõnastike koostamisel ei saa välistada terminiloomet.

Leksikoloogiline töö ei saa kunagi lõplikult valmis kuna keel on niivõrd dünaamiline

fenomen. Sellegipoolest peab arengutele ja muutustele keelekasutuses pidevat tähelepanu pöörama. Euroopa Liidu eripärasid sellest aspektist arvesse võttes on antud sõnaraamat kindlasti vajalik. Kõikide nende muutuste keskel loovad hoolikalt koostatud sõnaraamatud vähemalt mingikski perioodiks terminikasutusele adekvaatse vundamendi.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aruanne = Euroopa Kontrollikoda (2015a). *Energiavarustuse kindluse parandamine energia siseturu arendamise kaudu: tuleb teha täiendavaid jõupingutusi.* Külastatud 12.02.2016 aadressil

http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_16/SR_ENERGY_SECURITY_ET.pdf.

Aruanne = Euroopa Kontrollikoda (2015b). *Improving the security of energy supply by developing the internal energy market: more efforts needed.* Külastatud 12.02.2016 aadressil http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_16/SR_ENERGY_SECURITY-EN.pdf.

Atkins, B. T. S. & Rundell, M. (2008). *The Oxford Guide to Practical Lexicography.* Oxford: Oxford University Press, 166–178.

Bejoint, H. (2000). *Modern Lexicography: An Introduction.* Oxford: Oxford University Press, 5–20.

Bergenholtz, H. & Tarp, S. (1995). *Manual of Specialised Lexicography: The preparation of specialised dictionaries.* John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia. 188–201

Erelt, M., Erelt, T. & Ross, K. (2007). *Eesti keele käsiraamat.* Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

EKI = Eesti Keele Instituut (2016a). *ESTERM – Eesti Keele Instituudi mitmekeelne andmebaas.* Külastatud 15.04.2016 aadressil <http://termin.eki.ee/esterm/>.

EKI = Eesti Keele Instituut (2016b). *Keelenõuvakk – võõrsõnade õigekirjutus.* Külastatud 13.05.2016 aadressil <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=2>.

Energiastrateegia = Euroopa Komisjon (2014a). *Euroopa energiajulgeoleku strateegia.* Külastatud 12.02.2016 aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1462888186642&uri=CELEX:52014DC0330>.

Energiastrateegia = Euroopa Komisjon (2014b). *European Energy Security Strategy.* Külastatud 12.02.2016 aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>.

Grasso, C., Leal-Arcas, R. & Rios, J. A. (2014). „The European Union and its energy security challenges“. *Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper*. Külastatud 25.02.2016 aadressil http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2534741 .

Hallik, K. & Kasemets, K. (2009). „Eesti Keele Instituudis hooldatakse eurokeelt“. *Õiguskeel* 2009/3, 1–4.

IATE = InterActive Terminology for Europe (2016). Külastatud 02.02.2016 aadressil <http://iate.europa.eu/SearchByQueryLoad.do?method=load> .

Kasekamp, A. & Mäe, A. (2007). “Estonia’s Energy Security and the European Union”. *The Estonian Foreign Policy Yearbook*, 91–119.

Krope, T., Pozeb, V. & Sencar, M. (2014). “Development of EU (European Union) energy market agenda and security of supply”. *Energy* 77, 117–124.

Langemets, M. (2013). „To think outside the paper: The case of Estonia“. *Lexical challenges in a multilingual Europe: contributions to the annual conference 2012 of EFNIL in Budapest*, toimetanud Gerhard Stickel & Tamás Váradi.

Mauring, L. & Schaer, D. (2006). “Russian Energy Sector and Baltic Security”. *Baltic Security and Defence Review* 8, 66–80.

Merriam-Webster (2016). *Merriam-Webster: Dictionary and Thesaurus*. Külastatud 16.04.2016 aadressil <http://www.merriam-webster.com/> .

Mäe, A. (2010). „Energiajulgeolekust“. *Poliitökonoomia loengusari. Tartu Ülikooli Euroopa kolledž*. Külastatud 16.02.2016 aadressil <http://www.utv.ee/naita?id=2300> .

Mälik, R. (2007). „Energy Security – Estonian Interests in the EU“. *Estonian Ministry of Foreign Affairs Yearbook*, 61–66.

OED = Oxford English Dictionary (2016). Külastatud 16.05.2016 aadressil www.oed.com/.

Paberit, M. (2008). “Tõlkimisest, tõlkevigadest ja toimetamisest”. *Euroopa Liidu keel kui meie ühine keel. Artiklite kogumik*. Koostanud/toimetanud Hallik & Kasemets. Eesti Keele Instituut, 29–37.

Raadik, M. (2008). “Mida eurotõlkijad keelenõust küsivad?”. *Euroopa Liidu keel kui meie ühine keel. Artiklite kogumik*. Koostanud/toimetanud Hallik & Kasemets. Eesti Keele Instituut, 55–71.

Strateegia = Euroopa Komisjon (2010a). *Energia 2020: Säätva, konkurentsivõimelise ja kindla energia strateegia.* Külastatud 12.02.2016 aadressil <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0639:FIN:ET:PDF> .

Strateegia = Euroopa Komisjon (2010b). *Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy.* Külastatud 12.02.2016 aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0639&from=EN> .

Šefčovič, M. (2016). *Speech by Vice-President for Energy Union Maroš Šefčovič on "Energy Union – 1 year on" at the conference organised by Jacques Delors Institute.* Külastatud 11.04.2016 aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-16-424_en.htm .

Veebel, V. (2010). „Energiajulgeolek ja kliimamuutuste juhtimine“. *Poliitökonomia loengusari. Tartu Ülikooli Euroopa kolledž.* Külastatud 16.02.2016 aadressil <http://www.uttv.ee/naita?id=2496> .

Winzer, C. (2012). „Conceptualizing energy security“. *Energy Policy* 46, 36–48.

ÕS = Eesti õigekeelsussõnaraamat (2013). Külastatud 12.05.2016 aadressil <http://www.eki.ee/dict/qs/> .

SUMMARY

The aim of the thesis was to compile an English-Estonian glossary of energy security and single energy market of the European Union. The glossary is targeted towards the interpreters and translators working in the European Union as well as interpretation and translation students, who could use it for getting acquainted with terminology of the field without having to analyse the three parallel documents themselves. Due to the topicality and relative novelty of the field the glossary is under no circumstances exhaustive, but creates a solid basis for future work.

The author had to manage with a variety of problems while compiling the glossary. The use of some terms has not been properly rooted yet, that is why several terms are used for the same concept – sometimes misleadingly. Other terms are used ambiguously and then there are terms which are used incorrectly, without the user being aware that they have done so. Stylistic consistency and attention to detail are also important. Such linguistic nuances as hyphens and capital letters might seem trivial initially, but the language use in the European Union has to be consistent. Translator is a human being after all and they also make mistakes. However, it is important to take that into consideration when compiling a dictionary and the compiler needs to make sure that they do not include these errors in their work. Certain terms in Estonian that the general public might also use incorrectly (e.g. *tuumkiitus* and *koordineerima*) might make that difficult to achieve.

The aim of the glossary is not to harmonise term-use itself, as terminology in the field of energy security is still in its developmental phase. Its main purpose is to describe language use and assist interpreters and translators. It is worth mentioning, however, that a reliable source of consultation is the official multi-lingual term base of the institutions of the European Union, IATE. Although it cannot always provide necessary assistance, as the course of the thesis illustrated. It is also important to examine the context of the term, consult with other official documents of the European Union, and utilize one's background knowledge, too.

The term base of the given field will definitely increase in the future. Aspects, such as why translators have chosen this specific term or why one or the other is more preferable, could be investigated further. The analytical part of the current thesis illustrated that on certain occasions the translators chose a term or a phrase with a peculiar construction, even though there was an adequate equivalent available. Other fields of security, such as cyber security, that are rapidly evolving and need terminological work could also be investigated. Moreover,

experts and specialists in the field should also be included in future projects if possible – especially as lexicography occasionally involves term creation.

Lexicological work can never be entirely exhausted as language is such a dynamic phenomenon. Still, constant attention needs to be given to the developments and changes in language use. Considering the idiosyncrasies of the European Union from language use perspective, this dictionary is definitely necessary. Despite all the changes, carefully compiled dictionaries create a solid foundation for term use at least for a certain period of time.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Taavi Kreitsmann,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Euroopa Liidu energiajulgeoleku ja ühise energiaturu teemaline inglise-eesti valiksõnastik,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Ilmar Anvelt,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **20.05.2016**

Lõputöö autorsuse kinnitus

Olen magistritöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Taavi Kreitsmann

.....

(allkiri)

20.05.2016

(kuupäev)